

תפסיד רס"ג

בה. כל שריף מנדם: ג) פפעת' בהם מוסי'. מן ברייה' פארן עלי' קול אללה. פלהם וגאל. ריסא בני אסראיל: ד) ויהדיה אסמאיהם. מן סבט ראובן. שמוע אבן זכור: ה) ומן סבט שמעון. שפט אבן חור: ו) ומן סבט יהודה. כלב אבן יפונה: ז) ומן סבט יששכר. וגאל אבן יוסף ח) ומן סבט אפרים. הושע אבן נון: ט) ומן סבט בנימין. פלטי אבן רפוא: י) ומן סבט זבולון. גדיאל אבן סודי: יא) ומן סבט יוסף אלדי' הו' סבט מנשה. גדי אבן סוסי:

לְשִׁבְטָא דְאַבְהָתוּהִי תִשְׁלַחְוּ. כָּל רַבָּא דְבַהוּן: ג' וַיִּשְׁלַח אֶתְּכֶם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּל־אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: וּשְׁלַח יְתַהוּן מֹשֶׁה. מִמִּדְבַּרָא דְפָאָרָן עַל מִימְרָא דִּי. כּוּלְהוּן גּוֹבְרִין. רִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹן: ד' וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן־זְכוּר: וְאֵלֵּין שְׁמֵהֶתְהוּן. לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן. שְׁמוּעַ בֶּר זְכוּר: ה' לְמִטָּה שְׁמַעוֹן שְׁפֹט בֶּן־חֹרִי: וְשְׁפֹט בֶּר חֹרִי: ו' לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה: ז' לְמִטָּה יִשְׁשַׁכָּר יֶגְאֵל בֶּן־יוֹסֵף: לְמִטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּן־נוּן: ח' לְמִטָּה בְּנִימִן פְּלִטִי בֶּן־רְפוּא: לְשִׁבְטָא דְבְנִימִן. פְּלִטִי בֶּר רְפוּא: ט' לְמִטָּה זְבוּלוֹן גְּדִיאֵל בֶּן־סוּדִי: לְשִׁבְטָא דְזְבוּלוֹן. גְּדִיאֵל בֶּר סוּדִי: י' לְמִטָּה יוֹסֵף לְמִטָּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶּן־סוּסִי: לְשִׁבְטָא דְיוֹסֵף לְמִטָּה מְנַשֶּׁה. גְּדִי בֶּר סוּסִי:

— רס"י —

ג על פי ה'. ברשותו, שלא עפב על ידו: ב' כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו:

תפסיד רס"ג

יב) ומן סבט דין. עמיאל אבן גמלי: יג) ומן סבט אשר. סתור אבן מיכאל: יד) ומן סבט נפתלי. נחבי אבן ופסי: טו) ומן סבט גד. גאואל אבן מכי: טז) והדיא אסמא אלדגאל. אלדי בעת' בהם מוסי' לירומו אלבלד. וסמא מוסי'. הושע אבן נון יהושע: יז) פבעת' בהם לירומו בלד כנעאן. וקאל להם. אצעדו אולא אלי' אלדארום. תים אצעדו אלי' אלגבל: יח) ואנצ'רו אלבלד מא הי. ואלקום אלמקימין פיה. אהו

יב לַמִּטָּה דִּן עַמִּיאל בֶּן־גַּמְלִי: לְשִׁבְטָא דְדִין. עַמִּיאל בַּר גַּמְלִי: יג לַמִּטָּה אֲשֶׁר סְתוּר בֶּן־מִיכָאֵל: לְשִׁבְטָא דְאֲשֶׁר. סְתוּר בַּר מִיכָאֵל: יד לַמִּטָּה נַפְתָּלִי נַחְבִּי בֶּן־וּפְסִי: לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי. נַחְבִּי בַּר וּפְסִי: טו לַמִּטָּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן־מְכִי: לְשִׁבְטָא דְגָד. גְּאוּאֵל בַּר מְכִי: טז אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים

אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ: אֵלֶּיךָ שְׁמַחַת גִּבּוֹרִיא. דְּשָׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יְת אַרְעָא. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בַּר נוּן יְהוֹשֻׁעַ: ספרי תימן וַיִּשְׁלַח אַתֶּם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־אָרֶץ כְּנַעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בַּנֶּגֶב וְעַלִּיתֶם אֶת־הָהָר: וּשְׁלַח יְתְהוֹן מֹשֶׁה. לְאַלְלָא יְת אַרְעָא דְכְנַעַן. וַאֲמַר לְהוֹן. סְקוּ דָא בְּדְרוּמָא. וְתִסְקוּן לְטוּרָא: יח וּרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מֵה־הוּא וּמֵאֶת־הָעֵם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא

— רס"י —

מראין את השבח: יס את הארץ מה היא. יש ארץ מגדלת גבורים ויש ארץ מגדלת חלשים יש מגדלת אכלוסין ויש ממעטת אכלוסין: החזק הוא הרפה. סימן מסר

טו ויקרא משה להושע וגוי. התפלל עליו זה יושיעך מעצת מרגלים: יז עלו זה בנגב. הוא היה הפסולת שלארץ ישראל שכן דרך התגרים מראין את הפסולת תחלה ואחר כך

תפסיר רס"ג

שדיד אם מסתרכי. אקליל הו
 אם כתיר: יט) ומא אלארץ.
 אלדי הו סאכנהא. אגידה הו
 אם רדייה. ומא אלקרא. אלדי
 הו סאכנהא. אפי ארבאץ או
 פי חצון: כ) ומא היאת אלארץ
 אהי סמינה אם הזלא.
 והל פידא שגר מגרוס אם
 לא. ותשדדו. וכדו מן
 תמרהא. ודרא אלפצל. איאם
 בפור אלענב: כא) פצעדו
 וראמו אלבלה. מן בדייה צין
 אלי רחוב אלי חמאה:

הַרְפָּה הַמַּעַט הוּא אִם־רַב:

וּתְחֹזֶן יַת אַרְעָא מָא הִיא. וַיַּת עֲמָא
 דִּי־תִיב עֲלֵהּ. הַתְּקִיף הוּא אִם חֲלָשׁ:

הַזְעִיר הוּא אִם סָגִי: יט) וּמָה הָאָרֶץ

אֲשֶׁר־הוּא יוֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה

הוּא אִם־רַעָה וּמָה הָעָרִים

אֲשֶׁר־הוּא יוֹשֵׁב בָּהֶנָּה

הַבְּמַחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים:

וּמָא אַרְעָא. דְּהוּא יְתִיב בָּהּ. הַטְּבָא הִיא
 אִם בִּישָׂא. וּמָא קְרוּיָא. דְּהוּא יְתִיב

בְּהוֹן. הַפְּפַחִין אִם בְּפִרְכִּין: ב) וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא

אִם־רְזָה הִישֶׁבֶתָּה עַץ אִם־אֵין וְהַתְּחִזְקֶתָם

וְלִקְחֶתָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיְמִים יָמִי בְּפֹרֵי

עֲנָבִים: וּמָא אַרְעָא. הַעֲתִירָא הִיא אִם מַסְפִּינָא. הָאִית בָּהּ אֵילָנִין

אִם לָא. וְתַתְּקִפוֹן. וְתַסְבוֹן מֵאָבָא דְאַרְעָא. וְיֹמֵיָא. יוֹמֵי בְּפֹרֵי עֲנָבִין:

וַיַּעֲלוּ וַיִּתְּרוּ אֶת־הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר־צֹן עַד־

רְחֹב לְבַא חֲמַת: וּסְלִיקוּ וְאֵלִילוּ יַת אַרְעָא. מִמִּדְבַּרָא דְצֹן

— רס"י —

שגין עליהם בזכותו: **בְּפֹרֵי עֲנָבִים.** ימים
 שהענבים מתבשלין בבכור: **כא מִמִּדְבַּר צֹן**
עַד רְחֹב לְבַא חֲמַת. הלכו בגבוליה באורך
 וברוחב כמין גאם, הלכו רוח גבול דרומית
 ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שצוה
 משה עליו זה בנגב, דרך גבול דרומית

להם, אם בפרזים יושבין, חוקים הם שסומכין
 על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין,
 חלשים הם: **יט הַבְּמַחְנִים.** תרגומו הבפצחין,
 כרכין פצוחין ופתוחין מאין חומה: **הַטּוֹבָה**
הִיא. במעיינות ותהומות טובים ובריאים:
כ הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ. אם יש בהם אדם פשר

זולק הדקדוק: **יט הַבְּמַחְנִים.** הה"א בגעיא והיא לשאלה ובא בפתח מפני השוא:

תפסיד רס"ג

(כב) פְּצַעְדוֹ אוֹלֵי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי חֲבֵרָא. וְתַיִם אַחִימֹן שִׁשִׁי וְתַלְמִי. בְּנֵי אֱלֹהֵי חֲבֵרָא. וְפִאֲנֵת חֲבֵרָא קֹד בְּנֵית קִבְלָא צִאן מִנְבֵר מִצֵּר בְּסִבְעַ סְנִין: (ג) וְגֵאוֹ אֱלֹהֵי וְאֵד אֱלֵעֲנִקוּד. פְּקֻטְעוֹ מִן תַּיִם חֲבֵלָה וְעֲנִקוּד עֲנַב וְאַחַד. וְחֲמִלּוּהָ פִי אֱלֹהֵימָא פִי מָא בֵּין אֲתֵנִין.

עד רחוב למטי חמת: כב ויעלו
בנגב ויבא עד-חברון ושם
אחימן ששי ותלמי ילידי
הענק וחברון שבע שנים
נבנתה לפני צען מצרים:
וסליקו בדרומא ואתא עד חברון. ותמן
אחימן ששי ותלמי בני גברא. וחברון.

שבע שנים אתבניאת. קדם טאנים דמצרים: כג ויבאו עד-נחל
אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים
אחד וישאֵהוּ במוט בשנים ומן-הרמנים
ומן-התאנים: ואתו עד נחלא דאתכלא. וקצו מתמן עוברתא

— רס"י —

שנאמר (בלאטי יג, י) כגן ה' בארץ מצרים, וצוען היא המעלה שבארץ מצרים ששם מושב המלכים. שנאמר (ישעי ל, ז) כי היו בצוען שריו, והיתה חברון טובה ממנה שבעה חלקים: כג זמורה. שוכת גפן ואשכול שלענבים תלוי בה: וישאֵהוּ במוט בשנים. ממשמע שנאמר וישאֵהוּ במוט איני יודע שהוא בשנים, מדה תלמוד לומר בשנים, בשני מוטות. הא כיצד, שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון, והושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דבה נתפנו, כשם שפריה משנה כף עמה משנה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל, (יכוש טז, ט) והרימו לכם איש אבן אחת על שכמו, והקימוה בגלגל. ושקלום רבותינו משקל כל אחת ארבעים סאה. וגמירי, טונא דמדלי

מורחית עד הים, שהים הוא גבול מערבי. ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל הר הקר במקצוע מערבית צפונית, כמו שמפורש בגבולות הארץ בפרשת אלה מסעי: כג ויבא עד חברון. כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא ידא נסת לחבריו להיות בעצתם, וכן הוא אומר (דכריס א, לו) ולו אתן את הארץ אשר דרך בה, וכתוב (שופטיס א, ט) ויתנו לכלב את חברון: שבע שנים נבנתה. אפשר שבנה חם את חברון לכנען בנו הקטן קודם שיבנה את צוען למצרים בנו הגדול, אלא שהיתה מבנה בכל טוב על אחד משבעה בצוען. ובא להודיעך שבחיה שלארץ ישראל שאין לה טרשין בארץ ישראל יותר מחברון, לפיכך הקצוה לקברות מתים, ואין לה מעלה בכל ארצות במצרים.

תפסיר רס"ג

ומן אלדמאן ומן אלתין: כד פלדאלך סמי אלמוצע ואד אלענקוד. בסבב אלענקוד. אלד' קטעו מנה בני אסראיל: כה פרגעו מן ריאים אלבלה. בעד ארבעין יומא: כו פסארו חתא גאו אלי מוסי וחרון. וסאיר גמאעה בני אסראיל. אלי ברייה פארן אלי רקים. פאגאבוהם באלכ'בר וסאיר אלגמאעה. ואורוהם תימר אל- ארץ: כז פקצו עליה וקאלו.

ואתפל דענבין חד. ונטלוהי באריחא בתרין. ומן רמוניא ומן תיניא: כד למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר-פרתו משם בני ישראל: לאתרא ההוא. קרא נחלא דאתכלא. על עיסק אתכלא. דקצו מתמן בני ישראל: * כה וישבו מתור הארץ מקץ

יש ארבעים יום וילכו ויבאו אל-משה ואל-אהרן ואל-כל-עדת בני-ישראל אל-מדבר פארן קדשה וישבו ואתם דבר ואת-כל-העדה ויראו את-פרי הארץ: ואילו. ואתו לות משה ולות אהרן. ולות כל כנשתא דבני ישראל. למדברא דפארן לרקס. ואתיבו יתהון פתגמא וית כל כנשתא. ואחזיאונון ית אבא דארעא: כז ויספרו-לו ויאמרו באנו אל-הארץ אשר

ארבעים יום: ותבו מלאללא ארעא. מסוף ארבעין יומין:

ספרי תימן

כד וילכו ויבאו אל-משה ואל-אהרן ואל-כל-עדת בני-ישראל אל-מדבר פארן קדשה וישבו ואתם דבר ואת-כל-העדה ויראו את-פרי הארץ: ואילו. ואתו לות משה ולות אהרן. ולות כל כנשתא דבני ישראל. למדברא דפארן לרקס. ואתיבו יתהון פתגמא וית כל כנשתא. ואחזיאונון ית אבא דארעא: כז ויספרו-לו ויאמרו באנו אל-הארץ אשר

— רש"י —

אנש על כתפיה, אינו אלא שלישי משאוי ממשאוי שמסיעין אותו להרים: ככ וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. והלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא, ומחלק אדם בינוני עשרה פרסאות ליום. הרי מחלק ארבעים יום מן המזרח למערב

והם הלכו ארפה ורחבה, אלא שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שניגזר עליהם יום לשנה, קצר לפניהם את הדרך: כו וילכו ויבאו. מהו וילכו, להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה, אף הליכתן בעצה רעה: וישבו אתם דבר. את משה ואת אהרן:

תפסיד רס"ג

צִרְנָא אֱלֹי אֲלֶבֶד אֲלֵדִי
 בַּעֲתִית בְּנָא. וְחָקָא אַנְהּ יִפְיִי
 אֲלֶלְפִן וְאֲלַעְסֵל. וְהִדִּיא תִמְרָה:
 (כח) כֹּלָא אֵן אֲלֶקוּם אֲלִמְקִימִין
 פִּיה עֲזִיזִין. וְאֲלֶקְרָא. חֲצִינָה
 עֲצִימָה גְדָא. וְאִיצֵא אֲוֹלָאד
 אֲלֶגְבַּאֲבָרָה רִאִינָאֵהֶם תִּים:
 (כט) אֲלַעְמָאֲלֶקָה מְקִימִין פִּי
 בְּלָד אֲלֶדְאֲרוּם. וְאֲלַחֲתִינִין.
 וְאֲלִיבֹסִיין וְאֲלֶאֱמוּרִיין מְקִימִין
 פִּי אֲלֶגְבַּל. וְאֲלֶפְנָאֲעִינִין מְקִימִין
 עֲלִי אֲלֶבְחָר. וְעֲלִי שֵׁאֵט
 אֲלֶאֲרָדוּן: (ל) פֶּאֶסְכַּת כֹּלָב
 אֲלֶקוּם אֱלִי קוֹל מוֹסִי. וְקֹאֵל.
 בֹּל נַעְעֵד צְעוּדָא וְנַחֲוֹזָה. פֶּאֶנָּא

שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב
 וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה-פְּרִיָהּ:
 וְאַשְׁתַּעֲיָאוּ לִיָּה וְאָמְרוּ. אֲתִינָא. לְאֶרְעָא
 דְּשַׁלַּחְתָּנָא. וְאָף. עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבַשׁ. הִיא
 וְדִין אָבִיה: כח אֶפֶס כִּי-עַז הָעַם
 הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים
 בְּצָרוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם-
 יְלָדֵי הָעֵנָק רִאִינוּ שָׁם: לְחֹד
 אָרִי תִקְיֵף עֲמָא. דִּיתִיב בְּאֶרְעָא. וְקִרְוִיָּא.
 כְּרִיכֹן רְבִרְכֹן לְחֻדָּא. וְאָף בְּנֵי גְבַרָא
 חֲזִינָא תַמּוֹן: כט עֲמֶלֶק יוֹשֵׁב

בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב
 בְּהָר וְהַפְּנֵעַנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיַּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:
 עֲמֶלֶקָאָה יְתִיב בְּאֶרֶע דְּרוּמָא. וְחַתָּאָה. וַיְבוֹסָאָה וְאֱמֹרָאָה יְתִיב
 בְּטוּרָא. וּכְנַעֲנָאָה יְתִיב עַל יַמָּא. וְעַל כַּיִף יַרְדֵּנָא: ל וַיְהִי־ס כֹּלָב
 אֶת-הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלָה נַעֲלָה וִירִשְׁנוּ

— רס"י —

שִׁדְבַר בְּמֹשֶׁה. צֹחַ וְאָמַר וְכִי זֶה בְּלָבָד עֲשָׂה
 לָנוּ בֵּן עַמָּרִים. הַשּׁוֹמֵעַ הִיָּה סְבוּר שְׂבָא לְסַפֵּר
 בְּגִנּוּתוֹ, מִתּוֹף שְׁהִיָּה בְּלָבָם עַל מֹשֶׁה בַּשְּׂבִיל
 דְּבָרֵי הַמְּרַגְלִים. שְׁתִּקּוּ בְּלָם לְשִׁמוּעַ גְּנֻתוֹ,
 אָמַר וְהִלָּא קִרַּע לָנוּ אֶת הַיָּם וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת
 הַמָּן וְהִגִּיד לָנוּ אֶת הַשְּׁלֹי: עָלָה נַעֲלָה. אֲפֹלוּ
 בַּשָּׁמַיִם וְהוּא אֹמֵר עֲשׂוּ סְלָמוֹת וְעֲלֹו שָׁם
 נְצַלִיחַ בְּכָל דְּבָרֵינוּ: וַיְהִי־ס. לְשׁוֹן שְׁתִּיקָה, וְכֵן
 (זכריה ג, יז) הִס כָּל בָּשָׂר, (עמוס ו, י) הִס כִּי לֹא

כִּי זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא. כֹּל דְּבַר שְׁקֵר
 שְׂאִין אֹמְרִים בּוֹ קִצַּת אֲמַת בְּתַחֲלָתוֹ, אִין
 מִתְקִים בְּסוּפּוֹ: כח בְּצָרוֹת. לְשׁוֹן חֹזֵק,
 וְתִרְגּוּמוֹ כְּרִיכֹן, לְשׁוֹן בִּירְנִיּוֹת עֲגֻלוֹת, וּבְלִשׁוֹן
 אֲרָמִי כְּרִיךְ עֲגוּל: כט עֲמֶלֶק יוֹשֵׁב וְגוֹי. לְפִי
 שְׂנֵאוֹ בְּעֲמֶלֶק כְּבָר, הַזְּכִירוּהוּ מְרַגְלִים כְּדִי
 לִירָאֵם: עַל יַד הַיַּרְדֵּן. יד כְּמִשְׁמַעוֹ, אֲצֵל
 הַיַּרְדֵּן, וְלֹא תוּכְלוּ לַעֲבוֹר: לו וַיְהִי־ס כֹּלָב.
 הַשְׁתִּיק אֶת בְּלָם: אֵל מֹשֶׁה. לְשִׁמוּעַ מַה

תפסיר רס"ג

נְטִיקָהֶם: לא) ואלקום אלדיון
 מִצִּיּוֹ מַעַה קָאָלוּ. לא נטיק אן
 נצעד אליו אלקום. לאנהם
 אַשְׁד מִנָּא: לב) ואכירגו
 שְׁנֵאֵעָה רְדִייה. עלי אלבלד
 אַלְדִּי רֵאמוּה. לפני אסראיל
 וקאלו. אלבלד אלדיו מדרנא
 פיה לנרומה. הו בלד יהלך
 אהלה. וגמיע אלקום. אלדיו
 ראינאדם פיה דיו מסאחה:
 לג) וראינא תים אלעלוג. בני
 אלגבאברה מן עלוגהם. וצרנא
 פי עיוננא כאלגראד. וכדאך

אַתָּה בִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ:
 וְאַצִּית כָּלֵב. ית עמא למשה. ואמר.
 מִסֶּק נֶסֶק וְנִירַת יִתָּה. ארי מפל נכול לה:
 וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ
 אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לְעֵלוֹת אֵל-
 הַעַם בִּי-חֹזֶק הוּא מִמֶּנּוּ:
 וגובריא. דסליקו עמיה אמרו. לא נכול
 לְמַסֵּק לוֹת עִמָּא. ארי תקיף הוא מננא:
 וַיַּעֲיָאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 תָּרוּ אֹתָהּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ
 אָרֶץ אֲכָלֹת יוֹשְׁבֵיהָ הוּא וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-רָאִינוּ
 בַּתּוֹכָהּ אַנְשֵׁי מַדּוֹת: וְאִפְיָקוּ שׁוֹם בִּישׁ. על ארעא דאלילו
 יתה. לוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר. ארעא. דעברנא בה לאללא יתה. ארע
 מְקַטְלָא יִתְבַּהֵא הִיא. וְכָל עִמָּא. דחוינא בגוה אנשין דמשחן:
 וְשֵׁם רָאִינוּ אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן-הַנְּפִילִים
 וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחַגָּבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

— רש"י —

מדה, כגון גלית (שמואל א' י"ז, ד) גבהו שש
 אמות וזרת, וכן (שמואל ב' כ"א, כ) איש מדון,
 (ד"כ א' י"א, כג) איש מדה: לג הנפילים. ענקים
 מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי
 דור אנוש: וכן היינו בעיניהם. שמענו
 אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים:
 ענק. שמעניקים חמה בקומתן:

להזכיר. כן דרך בני אדם הרוצה לשתק
 אגדת אנשים אומר הם: לא חזק הוא ממנו.
 כביכול כלפי מעלה אמרו: לז אוכלת
 יושביה. בכל מקום שעברנו מצאנום קוברי
 מתים, והקדוש ברוך הוא עשה לטובה כדי
 לטרדם באבלם ולא יתנו לב לאלו: אנשי
 מדות. גדולים וגבוהים וצריך לתת להם

תפסיר דס"ג

כנא פי עיונהם: יד (א) תים
 רפעת אלגמאעה אצואתהם.
 ובפן פי תלך אלילה:
 (ב) פתד' מרו. עלי' מוסי' והרון.
 גמאעה' בני אסראיל. וקאלא
 להם. יא ליתנא מתנא פי בלד
 מצר. או יא ליתנא מתנא פי
 הדא אלבר: (ג) ולם ידכילנא
 אללה. תלך אלבלד פנקע
 באלסוף. פיצייר נסאנא
 ואטפאלנא גנימה. אלא אן
 אלאצלח לנא אלדגוע אלי
 מצר: (ד) תים קאל בעציקם
 לבעי'. גולי ריסא ונרגע אלי
 מצר: (ה) פוקע מוסי' והרון עלי

ותמן חזינא. ית גברי'א. בני ענק מן
 גברי'א. והינא בעיני נפשנא פקמצינ. וכן
 הינא בעיניהון: **יד * ותשא**
כל-העדה ויתנו את-קולם
ויבכו העם בלילה ההוא:
 וארימת כל פנשתא. ויהבו ית קלהון.
 ובכו עמא בליליא ההוא: **ב וילנו**
על-משה ועל-אהרן כל
בני ישראל ויאמרו אליהם
כל-העדה לו-מתנו בארץ
מצרים או במדבר הזה לו-

מתנו: ואתרעמו על משה ועל אהרן. כל בני ישראל. ואמרו להון
 כל פנשתא. לוי דמיתנא בארעא דמצרים. או במדברא הדין לוי
 דמיתנא: **ג ולמה יהוה מביא אתנו אל-הארץ**
הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז
הלוא טוב לנו שוב מצרימה: ולמא יי. מעיל יתנא.
 לארעא הדא למפל בחרבא. נשנא וטפלנא יהון לבזא. הלא טב לנא
 דנתוב למצרים: **ד ויאמרו איש אל-אחיו נתנה**
ראש ונשובה מצרימה: ואמרו גבר לאחיה. נמני רישא
 ונתוב למצרים: **ה ויפל משה ואהרן על-פניהם**

— כש"י —

יד 6 כל העדה. סנהדראות: ז לו מתנו. רישא. נשים עלינו מלך. ורבותינו פרשו
 הלואי ומתנו: ד נתנה ראש. פתרגומו נמני לשון עבודה זרה:

תפסיר רס"ג

וגוהקמא. בחצ'רה' גוק
 גמאעה' בני אסראיל:
 (ו) ויהושע אבן נון. וכלב אבן
 יפנה. מן ראמי אלבלד. כ'רקא
 ת'יאבהמא: (ז) פקאלא.
 לגמאעה' בני אסראיל קאילין.
 אלבלד. אלדי מדרנאה
 לנרומה. בלד גייד גדא גדא:
 (ח) אן כאן ללה מראד פינא.
 אדכילנאה ונהבה לנא. בלד
 יפיץ אללבן ואלעסל: (ט) אמא
 עלי אללה פלא תתד'מרון. ולא
 תכאפון אהל אלבלד. לאנהם

לפני כל-קהל עדת בני
 ישראל: ונפל משה. ואהרן על
 אפיהוֹן. קדם כל קהלא פנשתא דבני
 ישראל: ויהושע בין-נון
 וכלב בין-יפנה מן-התרים
 את-הארץ קרעו בגדיהם:
 ויהושע בר נון. וכלב בר יפנה. מן מאלי
 ארעא. בזעו לבושיהון: ויאמרו
 אל-כל-עדת בני-ישראל
 לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה
 טובה הארץ מאד מאד: ואמרו. לכל פנשתא דבני
 ישראל למימר. ארעא. דעברנא בה לאללא יתה. טבא ארעא לחדא
 לחדא: ❀ דביערי תיסון בספרי ❀ (שלישי) ❀ אס-חפץ בנו יהוה
 והביא אתנו אל-הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ
 אשר-הוא זבת חלב ודבש: אם רעוא בנא קדם יי.
 ועיל יתנא לארעא הדא. ויתנה לנא. ארעא. דהיא. עבדא חלב
 ודבש: ט אך ביהוה אל-תמרדו ואתם אל-
 תיראו את-עם הארץ כי לחמנו הם סר עלם
 מעליהם ויהוה אתנו אל-תיראם: ברם במימרא דיי

— רס"י —

ט אל תמרדו. ושוב ואתם אל תיראו: כי
 לחמנו הם. נאכלם בלחם: סר עלם. מגנם
 ודוקים. בשרים שבדם מתו. איוב שהיה מגין
 עליהם. דבר אחר צלו שלמקום סר מעליהם:

תפסיר דס"ג

טעאמנא. וסיזול צ'להם ענהם. ואללה מענא לא תכיאפוקהם: (י) פפאד גמיע אלשעב. אן ירגמוהמא באלהגארה. ת'ם צ'הר נור אללה. פי כ'בא אלמחצ'ר. לגמיע בני אסראיל: (יא) פקאל אללה למוסי. אלי כם יעצוני הולאי אלקום. ואלוי כם לם יומנון בני מע גמיע אלאיאת. אלתי צנעתהא פי מא בינהם: (יב) יסתחקון אן אצ'רבהם באלובא ואקרצ'הם. ואגעל מנד. אמה אכתי'ר ואעצ'ם מנהם: (יג) פקאל מוסי ללה. ושמעון אלמצ'ריון. אד'י

לא תמרדון. ואתון. לא תדחלון מן עמא דארעא. ארי בידנא מסירין אנון. עדא תוקפהון מנהון. ומימרא די' בסעדנא לא תדחלון מנהון: **וַיֹּאמְרוּ כָל־הַעֲדָה לְרָגוּם אֶתֶם בְּאֲבָנִים וְכָבוֹד יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** וַאֲמָרוּ כָּל כְּנַשְׁתָּא. לְמַרְגָּם יְתָהוֹן בְּאֲבָנִיא. ויִקְרָא דִי. אַתְּגְלִי בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא. לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אַנְה**

יִנְאַצְנִי הָעַם הַזֶּה וְעַד־אַנְה לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי **בְּכָל הָאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:** וַאֲמַר יי לְמֹשֶׁה. עד אמת'י יהון מרגזין קדמי עמא הדין. ועד אמת'י לא יהימנון במימרי. **בְּכָל אֲתִיָּא. דְּעַבְדִּית בִּינִיהוֹן: יב אֲכַנּוּ בַדָּבָר וְאוֹרֶשְׁנוּ וְאַעֲשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־גְדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ:** אַמְחִינוֹן בְּמוֹתָא וְאַשִׁי צִינוֹן. וְאַעֲבִיד יְתָךְ. לְעַם רַב וְתִקִּיף מִנְהוֹן: **יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי־הָעֲלִיתָ**

— כס"י —

י לרגום אתם. את יהושע וכלב: וכבוד ה'. הענון ירד שם: יא עד אנה. עד היכן: ינאצני. ירגיוני: בכל האתות. בשביל כל הנסים שעשיתי להם היה להם להאמין שהיכולת בידי לקיים הבטחתי: יב ואורשנו. לשון תרוכין. ואם תאמר מה אעשה לשבועת אבות: ואעשה אתך לגוי גדול. שאתה מורעם: יג ושמעו מצרים. ושמעו את אשר תהרגם: כי העלית. כי משמש בלשון אשר, והם ראו אשר העלית בכרך

תפסיר רס"ג

בְּלַחַךְ אֶת־הָעַם הַזֶּה
מִקְרָבוֹ: וְאָמַר מֹשֶׁה קִדְּם יי. וַיִּשְׁמָעוּן
 מִצְרָאִי. דְּאִסְיִקְתָּא בְּחִילְךָ. יֵת עֲמָא הַדִּין
 מִבְּיַנְיָהוֹן: **וְאָמְרוּ אֶל־יוֹשֵׁב**
הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמָעוּ
כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּקִרְבְּ הָעַם
הַזֶּה אֲשֶׁר־עֵינֵינוּ בְּעֵינֵינוּ נִרְאָה |
אַתָּה יְהוָה וְעַנְנְךָ עִמָּד
עֲלֵיהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֵלֵךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם
וּבְעַמֻּד אֵשׁ לַיְלָה: וַיִּמְרוּן. לִיתְב אַרְעָא הַדָּא. דְּשָׁמְעוּ אַרְי
 אֵת יי. שְׁכִינְתְךָ שְׂרִיָּא בְּגוֹ עֲמָא הַדִּין. דְּבַעֲיַנְיָהוֹן חֲזוּ שְׁכִינַת יְקַרְךָ יי.
 וְעַנְנְךָ מִטַּל עֲלֵיהוֹן. וּבְעַמֻּדָא דְעַנְנָא. אֵת מְדַבֵּר קְדַמִּיָּהוֹן בְּיַמְמָא.
 וּבְעַמֻּדָא דְאִישְׁתָּא בְּלִילִיָּא: **וְהִמַּתָּה אֶת־הָעַם הַזֶּה**
כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ
אֶת־שְׁמֶעְךָ לֵאמֹר: וְתִקְטִיל. יֵת עֲמָא הַדִּין בְּגוּבְרָא חַד.

— רס"י —

הגדול אותם מקרבם וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך, אלא יאמרו שפגגדם יכלת להלחם אבל פגגד יושבי הארץ לא יכלת להלחם. וזה הוא: **יד וְאָמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שְׁמָעוּ** ומה יאמרו עליהם, מה שאמור

זולק הדקדוק: **אשר עין בעין נראה.** הכלל שהבינוני לזכר בסגול ולנקבה בקמץ ובא זה בקמץ לזכר ויתכן לומר כי הוא פועל עבר לא בינוני. ואם בעבור נראה אתה ה', נראה הוא נסתר והוא רמז אל הכבוד ופירושו אתה ה' נראה (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

הר'ה קאילין: טז) כמא לם יטיק אלרב. אן ידכיל הולאי אלקום. אלי אלבלד אלדי ועדהם בה. פקתלהם פי אלבר: יז) ואלאן יתבין עצים קדרתך יא רב. כמא קלת לי: יח) אנך אללה. טויל אלמהל פתיר אלפצל. גאפר אלדעב ואלג' גרם. ויברי ולא יברי. מטאלב בדרוב אלאבא מע אל' בנין. ואלת'אלת' ואלדואבע:

וימרון עממיא. דשמעו ית שמע גבורתך
 למימר: טז **מבִּלְתִּי יִכְלֹת יְהוָה
 לְהַבִּיא אֶת־הָעַם הַזֶּה אֶל־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם
 וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר: מְדֹלִית יִכְלֹא
 קָדָם יי. לְאֶעְלֹא ית עמא הדין. לְאֶרְעָא
 דְקַיִים לְהוֹן. וְקִטְלִנוּן בַּמִּדְבָּרָא:
 וְעַתָּה יִגְדַל־נָא כַח אֲדֹנָי
 כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֵר: וּכְעַן.**

סגי בען חילא קדמך יי. כמא דמלילתא למימר: יח **יְהוָה אֶרֶךְ
 אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נִשְׂא עוֹן וּפְשָׁע וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה
 פִּקְדוֹן עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׂלִשִׁים וְעַל־**

רַבְעִים: יי. מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון. שביק לעוין ולמרוד.
 סלח לדתיבין לאוריתיה ולדלא תיבין לא מזפי. מסער. חובי
 אבהן על בנין מרדין. על דר תליתי ועל דר רביעי:

— כס"י —

להקדוש ברוך הוא שהיה יושב וכותב ה'
 ארף אפים. אמר לו לצדיקים. אמר לו
 הקדוש ברוך הוא אף לרשעים. אמר לו
 רשעים יאבדו. אמר לו הקדוש ברוך הוא
 חייך שתצטרף לדבר. כשחטאו ישראל בעגל
 ובמרגלים התפלל משה לפניו בארף אפים,
 אמר לו הקב"ה והלא אמרת לי לצדיקים.
 אמר לו והלא אמרת לי אף לרשעים:
 ונקמה. לשבים: לא ינקמה. לשאינן שבים:

את שמעך וגי: טז מבִּלְתִּי יִכְלֹת וגי. לפי
 שיושבי הארץ חוקים וגבורים. ואינו דומה
 פרעה לשלשים ואחד מלכים. זאת יאמרו
 על יושב הארץ הזאת: מבִּלְתִּי יִכְלֹת.
 מתוך שלא היה יכלת בידו להביאם שחטם:
 יכלת. שם דבר הוא: יי יִגְדַל נָא כַח ה'.
 לעשות דבורך: כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְאֹמֵר. ומדו
 הדבור: יח ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם. לצדיקים
 ולרשעים. כשעלה משה למרום מצאו משה

תפסיר רס"ג

סַלַח-נָא לְעֵינַי הָעַם
 הַזֶּה בְּגַדְלֵךְ חֲסֹדֶךָ וּבְאִשְׁרֵי
 נַשְׂאֹתָהּ לְעַם הַזֶּה
 מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנֶּהָה: שְׁבוּק כְּעֵן.
 לְחֹזְבֵי. עֲמֵא הַדִּין כְּסִגְיָאוֹת טְבוֹתְךָ.
 וּבִמָּא דְשִׁבְקֵתָא לְעֲמֵא הַדִּין, מִמִּצְרַיִם
 וְעַד כְּעֵן: בְּ וַיֹּאמֶר יְהוָה
 סַלַחְתִּי כְּדַבְרְךָ: וַאֲמַר יי:

(ט) אצפח ד'נב הולאי אלקום
 בכת'רה' פצ'לך. וכמא
 אחתמלת להם. מן מצר ואלי
 אלאן: (כ) קאל אלה. קד צפחת
 ענהם אלמעאגלה כמא קלת:
 כא) ולכן ובקאי אלהאים ונורי
 אלדי ימלא גמיע אלעאלם:
 כב) אן גמיע אלהגאל. אלדי
 ראו כרמי ויאיתי. איתי
 צנעתהא פי מצר ופי אלבר.
 ואמתחנני הדיה אלמדה
 אלעאשרה. ולם יקבלו אמרי:

שְׁבִקֵת כְּפִתְגֻמְךָ: סֵפֶר בְּסִפְרֵי תִימֹן

וְאוֹלָם חַי-אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד-יְהוָה אֶת-כָּל-
 הָאָרֶץ: וּבְרַם קָיָם אָנָּה, וּמִלֵּיא יִקְרָא דֵי יֵת כָּל אַרְעָא: כְּכִי
 כָּל-הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת-כְּבוֹדִי וְאֶת-אֲתוֹתַי
 אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסּוּ אֹתִי זֶה
 עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: אֲרִי כָּל גּוֹבְרֵי־א. דְחֹזו
 יֵת יִקְרִי וְיֵת אֲתוֹתַי. דְעַבְדִּית בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּרָא. וַנְּסִיאוּ קְדָמִי.

— רס"י —

וכבודי ומלא את כל הארץ, שלא יתחלל
 שמי במגפה הזאת לומר מבילתי וכלת ה'
 להביאם, שלא אמיתם פתאום כאיש אחד
 אלא באחור ארבעים שנה מעט מעט:
 כז' וינסו. כמשמעו: זה עשר פעמים. שנים
 בים שנים במן ושנים בשלו וכו', כדאיתא
 במסכת ערכין (טו, ב):

כ כדב'ךך. בשביל מה שאמרת פן יאמרו
 מבילתי וכלת ה': כה ואולם. כמו אבל זאת
 אעשה להם: חי אני. לשון שבועה. כשם
 שאני חי וכבודי ומלא את כל הארץ, כך
 אקים להם, כי כל האנשים הרואים וגוי אם
 יראו את הארץ. הרי זה מקרא מסורס, חי
 אני כי כל האנשים אם יראו את הארץ

זולק הדקדוק: סַלַח-נָא. הגעיא בלמ"ד לא בסמ"ך בכל התיגאן וכ"כ ר"מ לונזאנו וכן הוא
 בירושלמיים:

תפסיד רס"ג

(כג) אן ראו אלבלד. אלדי
אקסמת לאבאיהם. וכדיאלך כל
מן יעציני לא יראה: כד) ואמא
עבדי כלב. פגזא מא כאן לה
ראי אכיר. אתבע בה טאעתי.
לאדכילה אלי אלבלד אלדי
צאר אליה. ולנסלה יורתה:
(כה) ואלאן פאלעמאלקין
ואלכנאענין מקימין פי אלמרג.

דנן עשר זמנין. ולא קבילו למימרי:

כג אִם-יֵרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתֵם וְכָל-

מִנְאֲצֵי לֹא יֵרְאוּהָ: אִם יַחֲזוּן יַת
אֶרֶץ. דְּקִימִית לְאֲבֹתֵהוֹן. וְכָל

דְּאֶרְגִּיזוּן קְדָמִי לֹא יַחֲזוּנָה: כד) וְעַבְדֵי

כָּלֵב עֵקֵב הָיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת

עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרֵי וַהֲבִיאתִיו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-

בָּא שָׁמָּה וְזָרְעוּ יוֹרְשָׁנָה: וְעַבְדֵי כָלֵב. חֲלָף דִּהְוֹת. רוּחַ
אוֹחֲרֵי עֲמִיָּה. וְאֲשֵׁלִים בְּתַר דְּחֻלְתֵּי. וְאֶעֱלִינָהּ. לְאֶרֶץ דְּעֵל לְתַמּוֹן.

ובנוהי יורתניה: כד) וְהָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בְּעַמְק

מִחַר פָּנָיו וְסָעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם-סוּף:

— רס"ג —

כָּאֲשֶׁר עִם לְבָבִי, וְלֹא כָּאֲשֶׁר עִם פִּי: וַיִּמְלֵא
אֲחֲרָי. וַיִּמְלֵא אֶת לְבוֹ אַחֲרֵי וְזֶה מִקְרָא קֶצֶר:
אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה. חֲבָרוֹן תִּנְתֵּן לוֹ: יוֹרְשָׁנָה.
כְּתַרְגוּמוֹ יִתְרַכִּינָה, יוֹרִישוּ אֶת הָעֲנָקִים וְאֶת
הָעַם אֲשֶׁר בָּהּ, וְאֵין לְתַרְגְּמוֹ יִרְתִּינָה, אֲלֵא
בְּמִקּוֹם יִרְשָׁנָה: כַּ כִּי וְהָעַמְלָקִי וְגוֹי. אִם תִּלְכוּ
שָׁם יִהְרְגוּ אֶתְכֶם, מֵאֲחֵר שְׂאִינֵי עַמְכֶם:

כג אם יראו. לא יראו: לא יראוה. לא יראו
את הארץ: כד) רווח אחרת. שתי רוחות אחת
בפה ואחת בלב. למרגלים אמר. אני עמכם
בעצה, ובלבו היה לומר האמת ועל ידי כן
היה בו כח להשתקם, כמו שנאמר (לעיל יג, ז)
ויחס כלב, שהיו סבורים שיאמר כמותם, והו
שנאמר בספר (יכושע יד, ז) ואשב אתו דבר

וזלק הדקדוק: כד) וזרעו יורשנה. בנוסחאות כת"י ישנות התרגום יורתניה וכ"כ בדפוסים.
ורש"י ז"ל שכתב כתרמו יתרכינה לפי גירסא שלפניו כך כתב. וספרינו וספרי הדפוס פליגי
אגרסתו ואין לנו לשנות גירסתנו שאפילו בחלופי גירסאות הנמצאים בגמרא בדברים הנוגעים
לדין אין הכרע לאחת מן הגירסאות כמ"ש רמב"ן במסכת יבמות דף תי"ט ע"א בספר
המלחמות ע"ש ה"נ כאן ולא זו בלבד כי גם הרבה שינויים בין ספרינו כת"י לספרי הדפוס גם
לפי גירסת המפרשים בתרגום וכבר פירשו הרבה מפרשים שהוא לשון ירושה כמו ולזרעו
יורישנה והכוונה שלא תצטק ממנו לאחר אך תהיה בירושה לזרעו ולזרע זרעו ובטחון הוא זה
ועיין רד"ק וחזקוני ור"י אברבנאל וגם רס"ג ז"ל פירש בלשון ערב ולנסלה יורתה מסכים
לפירוש התרגום שבכ"י ודוק:

תפסיר רס"ג

פולו מן ג'ד וארחלו. אלי
אלבר טריק בחר אלקלום:
כו) תים כלם אללה מוסי' והרון
תכלימא: כז) אלי פם אבקי
הדיה אלגמאעה אלדיייה.
אלדי ד'פרת אלמה עלי.
לקד סמעת תד'מר בני
אסראיל. אלדי תד'מרו עלי:
כח) אלא קל להם. ובקאי
אלדאים יקול אללה. אן לם
אצנע בכם. כמא קלתם
בחצ'רת: כט) ופי הדיא אלבר
תקע אגסאדכם. מן כל מעדוד
ומחצא מנכם. מן אבן עשרין

ועמלקאה וכנענאה יתיב במישרא.
מחר. אתפנו וטילו לבון. למדברא אורח
ימא דסוף: **פ (רביעי)** כו **וידבר**
יהוה אל-משה ואל-אהרן
לאמר: ומליל יי. עם משה ולאהרן
למימר: כז **עד-מתי לעדה**
הרעה הזאת אשר המה
מלינים עלי את-תלנות
בני ישראל אשר המה
מלינים עלי שמעתי:

עד אפתי. לכנשתא בשתא הדא. דאנון מתרעמין עלי. ית תורעמת
בני ישראל. דאנון מתרעמין. עלי שמיע קדמי: כח **אמר אליהם**
חי-אני נאם-יהוה אם-לא פאשר דברתם
באזני פן אעשה לכם: אימר להון. קים אנא אמר יי. אם
לא. כמא דמלילתון קדמי. פן אעביד לבון: כט **במדבר הזה**
יפלו פגריכם וכל-פקדיכם לכל-מספרכם

— רס"י —

מחר פנו. לאחוריקם וסעו לכם וגוי:
כו לעדה הרעה וגוי. אלו הפרגלים, מכאן
לעדה שהיא עשרה: אשר המה מלינים.
את ישראל עלי: את תלנות בני ישראל
אשר המה מלינים. הפרגלים מלינים

זולק הרקדוק: כז המה מלינים. בדגש תמורת הנח להבדיל בינו ובין לשון לינה:
כח **פן אעשה לכם.** ברוב התיגאן תיבת כן במארכה ותיבת אעשה בטפחא:

תפסיר דס"ג

סנה פצאעדא. כמא תד' מרתם עליי: (ל) אן אנתם דכ' לתם אלבלד. אלד' אקסמת באמרי. אן אסכנכם פיה. אלא כלב אבן יפנה. ויהושע אבן נון: (לא) ואטפאלכם. אלד' קלתם אנהם יצירו ג' נימה. פאני אדכ' להם. חתא יערפון פצי' לה' אלבלד. אלד' זהדתם פיה: (לב) אמא אגסאדכם אנתם. פתקע פי הד' אלבר: (לג) ובניכם. יקימון תאידין פי

מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמֵעַלָּה
אֲשֶׁר הֵלִינְתֶם עָלַי: בְּמִדְבָּרָא
הַדִּין. יִפְלוּן פְּגָרִיכוֹן. וְכָל מְנִינִיכוֹן לְכָל
חוֹשְׁפְּנִיכוֹן. מִבְּר. עֲשָׂרִין שָׁנִין וְלַעֲיֵלָא.
דְּאֵתְרַעֲמִתוֹן עָלַי: לֹא אִם-אֲתֶם
תִּבְאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדֵי לְשֹׁבֵן
אֲתָכֶם בְּהָ פִי אִם-כָּלֵב
בֶּן-יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן: אִם

אתון תיעלוון לארעא. דקנימית במימרי. לאשראה יתכון בה. אלהין
כלב בר יפונה. ויהושע בר נון: לא וטפכם אשר אמרתם
לבז יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ
אשר מאסתם בה: וטפלכוון. דאמרתון לבזא יהון. ואעיל
יתהון. וידעון ית ארעא. דקצתון בה: לב ופגריכם אתם
יפלו במדבר הזה: ופגריכוון דילכוון. יפלוון במדברא הדין:
לב ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה
ונשאו את זנותיכם עדתם פגריכם במדבר:

— רש"י —

הבנים להכניסם לארץ ובקש לומר ואתם
תמותו. נופל לשון זה כאן לומר אתם:
לג ארבעים שנה. לא מת אחד מהם פחות
מבן ששים, לפי נגזר ארבעים, כדי שיהיו
אותם שלבני עשרים מגיעין לכלל ששים.

נמנין בו, כגון לצאת ולבא לצבא ולתת
שקלים, כל המנויים לכל אותן מספרות
ימותו, ואלו הן מבין כ' שנה וגו', להוציא
שבתו שללוי שאין פקודיהם מבן עשרים:
לג ופגריכם אתם. פתרגומו לפי שדבר על

ז'לק הדקדוק: לא והביאתי אתם. בא מלא בעי"ן הפועל (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

אלבר ארבעין סנה. ויחמלון
 סגיאנכם. אלי פנא
 אגסאדכם פיה: לד) באחצא
 אלאימם. אלדי רמתם אלבלד
 פיהא ארבעין יומא. לכל יום
 סנה. תחמלון אוזארכם. אלי
 תמאם ארבעין סנה. פתערפון
 מוציע אענאתי: לה) אנא
 אללה קלת דיאלך ואצנעה.
 בגמיע הדרה אלגמאעה
 אלדיייה. אלמגתמעה עליי. פי
 הדא אלבר יפנון באלמות:
 לו) ואלדגאל אלדי בעת בהם

ובניכון. יהון מאחרין במדברא ארבעין
 שנין. ויקבלון ית חוביכון. עד דיסופון
 פגריכון במדברא: **לד) במספר**
הימים אשר-תרתם את-
הארץ ארבעים יום יום
לשנה יום לשנה תשאו
את-עונתיכם ארבעים
שנה וידעתם את-תנואתי:
 במנין יומיא. דאלילתון ית ארעא
 ארבעין יומין. יומא לשתא יומא לשתא.
 תקבלון ית חוביכון. ארבעין שנין. ותדעון ית דאתרעמתון עלי:
לה) אני יהוה דברתי אם-לא | זאת אעשה לכל-
העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר
הזה יתמו ושם ימתו: אנא יי גזרית במימרי. אם לא דא
 אעביד. לכל פנשתא בשתא הדא. דאודמנו עלי. במדברא הדין.
 יסופון ותמן ימותון: **לו) והאנשים אשר-שלח משה**
לתור את-הארץ וישבו וילינו עליו

— כ"י —

שנה ככלה, וכשנכנסו לשנת ששים מתו
 אותם שלבני עשרים: ונשאו את זנותיכם.
 בתרגומו ויקבלון ית חוביכון: **לד) את**
תנואתי. שהניאותם את לבבכם מאחרי.
 תנואה לשון הסרה, כמו (במדבר ל, ו) כי הניא
 אביה אתה: **לו) וישבו וילינו עליו.** וכששבו
 מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה
 בהוצאת דבה אותם אנשים וימותו. כל

ושנה ראשונה היתה בכלל, ואף על פי
 שקדמה לשלוח המרגלים, לפי שמשעשו
 את העגל עלתה גזרה זו במחשבה אלא
 שהמתין להם עד שתתמלא סאתם, וזוהו
 שנאמר (שמות לז, לד) וביום פקדי, במרגלים,
 ופקדתי עליהם חטאתם, ואף כאן נאמר
 תשאו את עונתיכם, שתי עונות שלעגל
 ושלתלונה, וחשב להם במנין הייהם מקצת

תפסיר דס"ג

מוסי' לירמו אלבלד. פרגעו וד'פרו עליה אלגמאעה. ואכ'רגו שנאעה עלי' אלבלד: (זו) פמאת אולאיך אלרגאל. באלצדאם בין ידי אללה: (ח) ויהושע אבן נון. וכלב אבן יפונה. עאשו מן ג'מלה' אלרגאל. אלד'י מצ'ו לירמו אלבלד: (ט) ולמא פלם מוסי' בהד'א אלכלאם. גמאעה' בני אסראיל. פחון אלקום גדא: (ט) ואדלגו באלג'דאה. וצעדו

אֶת־כָּל־הָעֵדָה לְהוֹצִיא

דָּבָה עַל־הָאָרֶץ: וְגוֹבְרִיא.

דשלח משה לאללא ית ארעא. ותבו. וארעומו עלוהי ית כל פנשתא. לאפקא

שום ביש על ארעא: **וַיִּמְתּוּ**

הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת־הָאָרֶץ

רָעָה בַּמַּגֵּפָה לְפָנָי יְהוָה:

ומיתו גובריא. דאפיקו שום ביש על

ארעא. במותנא קדם יי: **וַיְהוֹשֻׁעַ**

בֶּן־נּוּן וְכָלֵב בֶּן־יִפְנֶה חֵיו מִן־הָאֲנָשִׁים הָהֵם

הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת־הָאָרֶץ: וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּר נּוּן. וְכָלֵב בֶּר

יִפְנֶה. אֶתְקִימוּ מִן גּוֹבְרִיא הָאֲנּוּן. דְּאִזְלוּ לְאֵלְלָא יֵת אֲרַעָא:

לֹט וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד: וּמִלִּיל מֹשֶׁה יֵת

פְּתַגְמִיָּא הָאֵלִין. עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֶתְאַבְּלוּ עִמָּא לַחְדָּא:

בַּ וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל־רֹאשׁ־הָהָר לֵאמֹר

— רש"י —

טבורם, לכף נאמר במגפה ולא במגפה, וזהו לפני ה', באותה הראויה להם על פי מדותיו של הקדוש ברוך הוא, שהוא מודד מדה בנגד מדה: **לח ויהושע וכלב חיו וגוי.** מה תלמוד לומר חיו מן האנשים ההם, אלא מלמד שנטלו חלקם של מרגלים בארץ וקמו פתחתיהם לחיים: **מ אל ראש ההר.** והוא הדרך העולה לארץ ישראל: **הנגנו ועלינו אל המקום.** לארץ ישראל: **אשר אמר ה'.**

הוצאת דבה לשון חנוך דברים, שמלקיחים לשונם לאדם לדבר בו, כמו (ש"ס ז, י) דובב שפתי ישנים. וישנה לטובה וישנה לרעה, לכף נאמר כאן מוצאי דבת הארץ רעה, שיש דבה שהיא טובה: **דבה.** פלדי"ן בלע"ו [לשון הרע]: **ל במגפה לפני ה'.** באותה מיתה ההגונה להם מדה בנגד מדה, הם חטאו בלשון, ונשתרבב לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך

תפסיר רס"ג

אלי ראס אלגבל וקאלו. הא
 נחן צאעדין. אלי אלמוציע.
 אלדי אמרנא אללה פקד
 אכטאנא: מא קאל להם
 מוסי. יא קום לא תתגאוון
 אמר אללה. פאנהא לא תנגח:
 מב) לא תצעדו. אן נור אללה
 לים הו מעכס. ולא תנצדמו. בין
 ידי אעדאיכם: מג) פאן
 אלעמאלקה ואלכנאענין תם
 בין אידיכם. פתקעון באלסיף.
 לאנכם רגעתם ען טאעה
 אללה. פלא יכון אללה מעכס:
 מד) פאעתדו. וצעדו אלי ראס

הַנָּנוּ וְעֲלֵינוּ אֶל-הַמָּקוֹם

אֲשֶׁר-אָמַר יְהוָה כִּי

חֲטֵאנוּ: וְאֶקְדִּימוּ בְּצַפְרָא. וסליקו

לְרִישׁ טוֹרָא לְמִימַר. הָאֲנַחְנָא סְלָקִין.

לְאִתְרָא: דְּאָמַר יי אַרִי חֲבָנָא:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמָה זֶה

אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-פִּי יְהוָה

וְהוּא לֹא תַעֲלֹחַ: וְאָמַר מֹשֶׁה.

לְמָא דְנָן. אַתּוֹן עֹבְרִין עַל גְּזִירַת מִימְרָא

דִּי וְהִיא לֹא תַעֲלֹחַ: מַד

כִּי אֵין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לְפָנַי

אִיבִיכֶם: לֹא תִסְקוּן. אַרִי. לִית שְׂכִינְתָא דִּי בִינִיכּוֹן. וְלֹא תִתְבְּרוּן.

קְדָם בְּעֵלֵי דְבִבִיכּוֹן: מַד כִּי הִעֲמַלְקִי וְהִכְנַעְנִי שֵׁם

לְפָנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בְּחָרְבַי-עַל-כֵּן שַׁבְּתֶם

מֵאַחֲרַי יְהוָה וְלֹא-יְהִיָּה יְהוָה עִמָּכֶם: אַרִי עֲמַלְקָא

וּכְנַעְנָא תִמְן קְדָמִיכּוֹן. וְתַפְלוֹן בְּחָרְבָא. אַרִי עַל כֵּן תִּבְתּוֹן מִבְּתַר

פּוֹלְחָנָא דִּי. וְלֹא יְהִי מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדִיכּוֹן: מַד וַיַּעֲפְלוּ לְעֹלוֹת

— כש"י —

לתתה לנו שם נעלה: כי חטאנו. על אשר
 אמרנו הלא טוב לנו שוב מצרימה: מה והוא
 לא תעלה. זו שאתם עושין לא תעלה:
 מג כי על כן שבתם. כלומר כי זאת תבא
 לכם על אשר שבתם וגוי: מד ויעפלו. לשון
 חזק וכן (מנקה 3, ז) הנה עפלה. אינגרי"ס
 בלטי"ז [עוי רוח] לשון עזות, וכן (מיכ 7, ט)
 עפל בת ציון, (ישעיה לב, יד) עפל ובחן. ומדרש

זולק הדקדוק: הַנָּנוּ וְעֲלֵינוּ. בדגש שני הנוני"ן ובסגול הראשונה, ובמסורה ג' דגשין וזה

אחד מהם (מהרי"ב):

תפסיר רס"ג

אלגבל. וצנדוק עהד אללה
 ומוסי. לם יזולא מן וסט
 אלעספר: (מה) פנזל
 אלעמאלקיון ואלפנאענין.
 אלמקימין פי דאלך אלגבל.
 פצרבנהם וחסמוהם אלי
 חרמה: טו א) תים פלם אללה
 מוסי תפלימא: ב) מר בני
 אסראיל. וקל להם. אדא
 דכילתם אלי בלד סכנאכם.
 אלדי אנא מעטיכם:
 ג) פקרבתם קרבאנא ללה

אֶל-רֹאשׁ הַהַר וְאֶרְוֹן
 בְּרִית-יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא-מָשׁוּ
 מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה: וְאֲרָשְׁעוּ. לְמַסַּק
 לְרִישׁ טוֹרָא. וְאֶרְוֹן קִימָא דַּיִּי וּמֹשֶׁה. לָא
 עָדוּ מִגּוֹ מִשְׁרִיתָא: מִדָּה וַיֵּרֶד
 הָעֵמֶלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב
 בְּהַר הַהוּא וַיְכּוּם וַיַּכּוּם וַיִּכְתּוּם
 עַד-חֲרָמָה: וּנְחַת עֵמֶלְקָאָה
 וּכְנַעֲנָאָה. דִּיתִיב בְּטוֹרָא הַהוּא. וּמַחֲוֹנוֹן

וטרדונון עד חרמה: פ טו וידבר יהוה אל-משה
 לאמר: ומליל יי עם משה למימר: דבר אל-בני
 ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל-ארץ
 מושבתיכם אשר אני נתן לכם: מליל עם בני
 ישראל. ותימר להון. ארי תיעלון לארע מותבניכון. דאנא יהיב לכון:
 ועשיתם אשה ליהוה עלה או-זבח לפלא-
 נדר או בנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח

— רס"י —

תנחומא מפרשו לשון אופל, הלכו חשכים
 שלא ברשות: מה ויכתום. כמו (דברים ט, כ) ג
 ונעשיתם אשה. אין זה צווי אלא כשתבאו
 ונאפת אתו טחון, מכה אחר מכה: עד
 שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה:
 שם המקום נקרא על שם
 ריח ניחח. שיהיה נחת רוח לפני: לפלא
 נדר או בנדבה וגוי. או שתעשו האשה
 המאורע:

זולק הדקדוק: ג לעשות ריח ניחח. תיבת ניחח בפשטא אחת והיא מלרע וכן הוא
 בירושלמיים וזוהי שיטת ר"מ לונזאנו ז"ל:

תפסיר רס"ג

צְעִידָה או ד'בְּחָא. תסויג' נד'רא או תברעא. או פי אעיאדכם. וארדתם אן יכון מקבולא מרצ'י'א ללה. מן אלפקר או מן אלג'נם: (ד) פיקרב צאחב דיאלך אלקרבאן ללה. מעה מן אלבר עשרא סמ'דא. מלתות ברבע קסט דהן: (ה) וכ'מר לאלמ'זאג רבע קסט. תצנעה מע אלצעידה או מע אלד'ב'ח. לאלחמל אלואחד: (ו) ולאלכבש תקרב מן אלבר עשרין סמ'ד. מלתות בת'לת' קסט דהן: (ז) וכ'מר לאלמ'זאג ת'לת' קסט. תקרבה מרצ'י' מקבול ללה:

לִיהוֹה מִן־הַבָּקָר או מִן־

הַצֹּאן: וְתַעֲבֹדוּן קוֹרְבָנָא קָדָם יי' עֲלֵתָא או נכסת קודש'יא. לפרשא נדרא או בנדבתא. או במועדיכון. למעבד. לאתקבלא ברעוא קדם יי'. מן תורי או מן ענא: ❀ טיט'ר בספרי תימן ❀ וְהַקְרִיב

הַמִּקְרִיב קֶרְבָּנוּ לִיהוֹה מִנְחָה סֵלֶת עֲשׂוֹנוֹ בְּלוּל

בְּרִבְעֵית הַהֵיזָן שֶׁמֶן: וְיִקְרִיב. דמקריב קורבניה קדם יי'. מנחתא סולתא עשונא. דפיל. ברבעות הינא משחא: וְיִיזֵן לְנֶסֶךְ רִבְעֵית

הַהֵיזָן תַּעֲשֶׂה עַל־הָעֵלָה או לִזְבַּח לִפְּשֵׁי הָאֶחָד: וְחִמְרָא לְנֶסֶךָ רִבְעוֹת הֵינָא. תעביד על עלתא או לנכסת קודש'יא. ל'אמרא חד: וְאוֹ לְאֵיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֵלֶת שְׁנֵי עֲשָׂרִים בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן: או לדכרא תעביד מנחתא. סולתא תרין עשונין. דפילא במשח תלתות הינא: וְיִיזֵן לְנֶסֶךְ שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן תִּקְרִיב רֵיחַ־נִיחֹחַ לִיהוֹה: וְחִמְרָא לְנֶסֶךָ תִּלְתוֹת הֵינָא. תקריב לאתקבלא

— רש"י —

בשביל חובת מועדיכם שהזיבתני אתכם לעשות במועד: וְהַקְרִיב הַמִּקְרִיב. תקריבו נסכים ומנחה לכל בהמה המנחה כִּלְיָאֵל, וְהַשֶּׁמֶן נִבְלָל בְּתוֹכָהּ, וְהֵיזֵן לְסָפְלִים. כמו ששנינו במסכת סוכה (סוכה מט, ב): כִּלְפָּשֵׁי הָאֶחָד. על פל האמור למעלה הוא מוסב על המנחה ועל השמן ועל הניזן: וְאוֹ לְאֵיל. ואם איל הוא. ורבותינו דרשו או

תפסיר רס"ג

ח) ואדרא צנעת מן אלבקר
 צעידה או ד'בחא. תסויג'
 נד'רא או סלאמה ללה:
 ט) פיקרב מעה מן אלבר.
 ת'לאתיה' עשור סמדי. מלתות
 בנצף קסט דהו: י) וכ'מר קרבה
 לאלמזאג נצף קסט. מקבול
 מרצ'י ללה: יא) כד'אד יצנע.
 מע כל רת'. ומע כל כבש. ומע
 כל ראס מן אלצ'אן או מן
 אלמאעז: יב) בחסב אחצא מא
 תקרבון מנהא. כד'אד תצנעו
 מע כל ואחד מן אלמחצ'יו:

ברעוא קדם יי: **(חמישי)** **וְכִי-**
תַעֲשֶׂה בֶן-בְּקָר עֲלֶה אוֹ-
זֶבַח לְפִלֵּא-נֶדֶר אוֹ-שְׁלָמִים
לַיהוָה: וְאִרִי תַעֲבִיד בַּר תוֹרִי עֲלֶתָא
אוֹ נִכְסֵת קוֹדֶשֶׁיָא. לְפָרֶשֶׁא נִדְרָא אוֹ
נִכְסֵת קוֹדֶשֶׁיָא קָדָם יי: ט) וְהִקְרִיב
עַל-בֶּן-הַבָּקָר מִנְחָה סֹלֶת
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים בְּלוֹל
בְּשֶׁמֶן חֲצִי הֵהִיז: וַיִּקְרִיב עַל בַּר

תוֹרִי מִנְחָתָא. סוֹלֶתָא תִּלְתָּא עֶשְׂרֹנִין. דְּפִיל בְּמִשַׁח פְּלָגוֹת הֵינָא:
 י) וַיִּזַּן תִּקְרִיב לְנֶסֶךְ חֲצִי הֵהִיז אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח
 לַיהוָה: וְחִמְרָא. תִּקְרִיב לְנֶסֶכָּא פְּלָגוֹת הֵינָא. קוֹרְבָּן דְּמִתְקַבַּל
 בְּרַעוּא קָדָם יי: יא) כִּכָּה יַעֲשֶׂה לִשְׂוֹר הָאֶחָד אוֹ
 לְאֵיל הָאֶחָד אוֹ-לִשָּׁה בְּכַבָּשִׁים אוֹ בְּעֹזִים: כְּדִין
 יתעבד. לתורא חד. או לדכרא חד. או לאמר באמריא או בעזיא:
 יב) כִּמְסַפֵּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִּכָּה תַעֲשׂוּ לְאֶחָד
 כִּמְסַפְּרָם: כְּמִנְיָן דְּתַעֲבְדוּן. כְּדִין. תַּעֲבְדוּן לְחַד כְּמִנְיָנְהוּן:

— רס"י —

לרבות את הפלגס לנסכי איל: י) אשה ריח. אינו מוסב אלא על המנחה והשמן. אבל תנין אינו אשה, שאינו נתן על האש: יא) או לשה. בין שהוא בכבשים בין שהוא בעזים כבש לקרבן, ככה תעשו נסכים לכל אחד מהם:

זולק הדקדוק: אשה ריח ניחח לה. תיבת אשה בתביר לא במארכה בכל התיגאן:

תפסיר רס"ג

כָּל-הָאֲזָרָח יַעֲשֶׂה-כַּכֵּה

אֶת-אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשָּׁה

רֵיחַ-נִיחַח לַיהוָה: כָּל יִצְיָבֵא

יַעֲבִיד כְּדִין יַת אֱלֹוֹן. לְקַרְבָּא קוֹרְבָן

דְּמַת־קַבֵּל בְּרַעוּא קָדָם יי: וְכִי-

יִגוֹר אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר-

בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵיכֶם וְעֲשֶׂה

אִשָּׁה רֵיחַ-נִיחַח לַיהוָה

כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֵּן יַעֲשֶׂה:

וְאִרִי יִתְגִּיר עִמְכוֹן גִּיּוֹרֵא. אוֹ דְבִינִיכוֹן

לְדַרְיִכוֹן. וְיַעֲבִיד. קוֹרְבָן דְּמַת־קַבֵּל בְּרַעוּא

קָדָם יי: כַּמָּא דְּתַעֲבָדוֹן בֵּן

יַעֲבִיד: טו הַקָּהֵל חֲקָה אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר חֲקַת

עוֹלָם לְדַרְתֵיכֶם כַּכֵּם בְּגֵר יִהְיֶה לְפָנַי יְהוָה:

קְהָלֵא. קִימָא חַד. לְכוֹן וְלַגִּיּוֹרֵא דִּיתְגִּירוֹן. קִיִּם עָלַם לְדַרְיִכוֹן. כְּוַתְכוֹן.

גִּיּוֹרֵא יְהִי קָדָם יי: טז תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה

לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם: אוֹרִיתָא חַדָּא. וְדִינָא חַד יְהִי לְכוֹן.

וְלַגִּיּוֹרֵא דִּיתְגִּירוֹן עִמְכוֹן: פ שַׁבְּדֵי תִימֹן בְּסִפְרֵי (שְׁשִׁי) וַיִּדְבֵּר

יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דְּבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם

יג) כְּדִיא יַצְנַע כָּל צְרִיחַ. אֲדִיא קָרַב קַרְבָּאנָא מִקְבֹּלֵא מְרַצִּיָּא לְלֵה: יד) וְאִי דְכִיל דְכִיל מַעֲכָם. אוֹ סָכָן פִּי מֵא בִּינְכֶם עָלַי מֵד אַגִּיאֲלָכֶם. פְּעַמֵּל קַרְבָּאנָא. וְאַרְאֵד אֵן יָכוֹן מִקְבֹּל מְרַצִּי לְלֵה. פְּכֵמָא תַצְנַעוֹן כְּדִאדְךָ יַצְנַע: טו) יֵא אִמִּיהֵ אֶל־גֹּזֵק רַסֵּם וְאַחַד. לָכֶם וְלֹאֲלֹג־רִיב אֲלֹדְכִיל. רַסֵּם אֲלֹדְהֵר עָלַי מֵד אַגִּיאֲלָכֶם. כְּמָא אֵן אֲלֹג־רִיב מִתְלָכֶם בֵּין יְדֵי אֲלֵלֵה: טז) כְּדִאדְךָ שְׁרִיעָה וְאַחַדְהָ. וְחַכְּמָא וְאַחַד יָכוֹן לָכֶם. וְלֹאֲלֹג־רִיב אֲלֹדְכִיל פִּי מֵא בִּינְכֶם: יז) תִּים כָּלֵם אֲלֵלֵה מוֹסִי תַכְלִימָא: יח) מֵד בְּנֵי אִסְרָאִיל. וְקָל לָהֶם.

כַּמְסָפָרִים. שְׁלֵבֵה־מֹת מִסְפָּרִים שְׁלֵנְסִכִּים: עֵבְרִית, (כֹּחֲשִׁית יג, י) כְּגֹן ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּן אֶרֶץ מִצְרַיִם, (מ"א כג, ד) כְּמוֹנֵי כְּמוֹף טו כַּכֵּם בְּגֵר. כְּמוֹתְכֶם בֵּן גֵּר וְכֵן דְּרֹךְ לְשׁוֹן

תפסיר דס"ג

אדא דכ'לתם אלי אלבלד.
אלד'י אנא מדכ'לכם אלי ת'ם:
(ט) פמתא מא אכלתם מן
טעאם אלבלד. פארפעו רפיעה
ללה: (כ) אוול עגינכם. גרדקה
תרפעוהא רפיעה. כרפיעה'
אלבדאר. כדאך תרפעוניהא:
(כא) ופדאלך אוול עגינכם.
תגעלו ללה רפיעה. עלי' מד
אגיאלכם: (כב) ואד'י סהיתם.

**בְּבֹאֲכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה:
מִלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְתִימַר לְהוֹן.
בְּמִיעֲלֹכֹן לְאֶרְעָא. דְּאֲנָא מַעִיל יִתְכוֹן
לְתַמּוֹן: וְהִיא בְּאֶכְלֶכֶם
מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיִמוֹ
תְרוּמָה לִיהוָה: וְיְהִי בְּמִיכְלֹכֹן
מִלְחָמָא דְּאֶרְעָא. תִּפְרְשׁוֹן אֶפְרָשׁוּתָא**

**קדם יי: ב ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה
בתרומת גרן בן תרימו אתה: ריש אצותכון. חלתא
תפרשון אפרשותא. כמא דמפרשין מן אדרא. בן תפרשון יתה:
כא מראשית ערסתיכם תתנו ליהוה תרומה
לדרתיכם: מריש אצותכון. תתנון קדם יי אפרשותא. לדריכון:
ס וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות**

— רש"י —

חלה. טורטי"ל זלטי"ז [עוגדה]: בתרומת גרן.
שלא נאמר בה שעור ולא בתרומת מעשר
שנאמר בה שעור, אבל חכמים נתנו שעור,
לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה,
ולנזקתום אחד מארבעים ושמונה:
כא מראשית ערסתיכם. למה נאמר, לפי
שנאמר ראשית ערסותיכם, שומע אני
ראשונה שבעיסות, תלמוד לומר מראשית,
מקצתה ולא כלה: תתנו לה' תרומה. לפי
שלא שמענו שעור לחלה, נאמר תתנו,
שיהא בה כדי נתינה: ככ וכי תשגו ולא
תעשו. עבודה זרה היתה בכלל כל המצות

בעמי בעמך: יס בבאכם אל הארץ. משנה
ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכלן נאמר
כי תבא, כי תבאו, לפיכך בלן למדות זו מזו
וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה
אלא לאחר ירשה ושיבה, אף בלן בן, אבל
זו נאמר בה בבאכם, משונכנסו בה ואכלו
מלחמה נתחייבו בחלה: כראשית
ערסתכם. כשתלושו כדי עיסתכם שאתם
רגילין ללוש במדבר, וכמה היא, (שמות טו, טו)
וימדו בעמר עמר לגלגלת, תרימו
מראשיתה, כלומר קודם שתאכלו ממנה,
ראשית תלקח חלה אחת תרומה לשם ה':

תפסיר רס"ג

ולם תעמלו גמיע הד'ה
אלוצאיתא. אלד'י אמר אללה
בהא מוסי: כג) מתיל גמיע מא
אמרפם אללה בה עלי' יד
מוסי'. מן יום אבתדא
באלאמר. והלם עלי' מר
אגאלכם: כד) פאן פאן אלסהו
ען עיון אלגמאעה. פליצנעו
רת'א מן אלבקר. צעידה
מקבולא מרצי'א ללה. ומעה
בר ומזאג כמא יגב. ועתוד
מן אלמאעזו לאלד'י פוה:

האלה אשר-דבר יהוה
אל-משה: וארי תשתלון. ולא
תעבדון. ית כל פקודיא האלין. דמליל
י עם משה: בג את כל-אשר
צוה יהוה אליכם ביד-
משה מן-היום אשר צוה
יהוה והלאה לדרתיכם:
ית כל דפקיד יי. לכוון בידי דמשה. מן
יומא. דפקיד יי. ולהלאה לדריכוון:

והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה
ועשו כל-העדה פר בן-בקר אחד לעלה לריח
ניחח ליהוה ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר-
עזים אחד לחטת: והי. אם מעיני כנשתא אתעבידת לשלו.
ויעבדון כל כנשתא. תור פר תורי חד לעלתא. לאתקבלא ברעוא

— כ"י —

שמענום, (תכליס סג, יב) אחת דבר אלהים
שתים זו שמעתני: כג את כל אשר צוה וגוי.
מגיד שכל המודה בעבודה ורה ככופר בכל
התורה פלה ובכל מה שנתנבאו הנביאים,
שנאמר למן היום אשר צוה ה' והלאה:
כי אם מעיני העדה נעשתה לשגגה. אם
מעיני העדה נעשתה עברה זו על ידי שוגג.
כגון ששגגו והורו על אחת מן העבודות
שהיא מתרת לעבוד עבודה ורה ככף:
לחטת. חסר א' שאינו כשאר חטאות, שכל

שהצבור מביאין עליהן פר, והרי הכתוב
מוציאה כאן מכללן לדון בפר לעולה ושעיר
לחטאת: וכי תשגו וגוי. בעבודה ורה הכתוב
מדבר, או אינו אלא באחת מכל המצות,
תלמוד לומר את כל המצות האלה, מצוה
אחת שהיא בכל המצות, מה העובר על כל
המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים,
אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה
פנים ואיזו, זו עבודה ורה: אשר דבר ה'
אל משה. אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה

זולק הדקדוק: לריח ניחח לה. תיבת ניחח בפשט אחת והיא מלרע וכן הוא
בירושלמיים ועי"ל:

תפסיר רס"ג

כה) ויסתג'פר להם. אד' ד'אלך סהו. והם פאתו בצעידתהם קרבאנא ללה. וד'פותהם עלי' סהותהם: כו) פ'ג'פר לגמאעה' בני אסראיל. ולאלג'ריב אלדכ'יל פי מא בינהם. אד' גמיע אלקום עלי' סהו: כז) ואן אכ'טא אנסאן ואחד כד'אלך סהוא. פל'קרב שאה אבנה' סנתהא לאלד'כ'וה: כח) פ'סתג'פר אללאמאם. ען

קדם יי. ומנחתיה ונספיה כדחזי. וצפיר בר עזין חד לחטאתא: כה) **וּכְפַר הַכֹּהֵן עַל-כָּל-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי-שָׁגְגָה הוּא וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת-קֶרְבָּנִם אִשָּׁה לַיהוָה וְחָטְאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל-שִׁגְגָתָם: וַיִּכַּפֵּר כַּהֲנָא. עַל כָּל**

כנשתא. דבני ישראל וישתביק להון. ארי שלותא היא. ואנון איתיאו ית קורבנהון קורבנא קדם יי. וחובתהון. קדם יי על שלותהון: כו) **וְנִסְלַח לְכָל-עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְרֵהֶם הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל-הָעַם בְּשָׁגְגָה: וַיִּשְׁתַּבֵּיק. לְכָל כְּנִשְׁתָּא דבני ישראל. ולג'וריא דיתג'רון ביניהון. ארי לכל עמא בשלותא: ס** **(שביעי)** **וְאִם-נִפֶּשׁ אַחַת תַּחֲטָא בְּשָׁגְגָה וְהִקְרִיבָה עֹז בֵּת-שִׁנְתָּהּ לְחַטָּאת: וְאִם אִנְשׁ חַד יַחֻב בְּשָׁלוֹ. וַיִּקְרִיב. עֹזא בֵּת שִׁתָּהּ לְחַטָּאתָא: כה) **וּכְפַר הַכֹּהֵן עַל-הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָת בַּחֲטָאָה בְּשָׁגְגָה לִפְנֵי יְהוָה****

— רס"י —

חטאות שבתורה הבאות עם עולה החטאת קודמת לעולה, שנאמר (ויקרא כ, י) ואת השני יעשה עולה, וזו עולה קודמת לחטאת: ככ) **הֵבִיאוּ אֶת קֶרְבָּנִם אִשָּׁה לַה'.** זה

האמור בפרשה הוא פר העולה שנאמר אשה לה: **וְחַטָּאתָם.** זה השעיר: כז) **תַּחֲטָא בְּשָׁגְגָה.** בעבודה זרה: **עֹז בֵּת שִׁנְתָּהּ.** שאר עברות יחיד מביא כשבה או שעירה ובזו

זלך הדקדוק: כח) **בַּחֲטָאָה.** ה"א הכינוי נחה והיתה ראויה במפיק וכן עונה בה (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

ד'אלך אל'אנסאן אלסאהי. עלי
מא אכ'טא סהוא בין ידי
אללה. ויג'פר לה ויצ'פח ענה:
כט) אלצ'ריח מן בני אס'ראיל.
ואלג'ריב אלד'כיל פי מא
בינהם. שריעה ואחדה תכון
לכם. למן יכ'טי סהוא: ל) ואי
אנסאן צנע ד'אלך ביד רפיעה.
מן אלצ'ריח ואלד'כיל. פהו
קאד'ף רבה. ינקטע ד'אלך
אל'אנסאן מן בין קומה:
לא) למא אזרא ב'כלאם אללה.
ופסד' עהדה. פינקטע ד'אלך
אל'אנסאן אנקטאעא. וזורה
עליה: לב) ולמא אקאם בני

לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ: וַיִּכְפֹּר
כָּהֵנָּה. עַל אִישׁ דְּאִשְׁתּוֹ לִי. בְּמִיחְבִּייה
בְּשָׁלוֹ קָדָם יְיָ לְכַפֵּרָא עֲלוֹהֵי וַיִּשְׁתַּבֵּיחַ
לִיה: כֹּט הָאֶזְרַח בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלִגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם תוֹרָה
אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשׂוֹת
בְּשִׁגְגָה: יציבא בבני ישראל.
ולג'יריא ד'יתג'רון ביניהון. אורי'תא חדא
ת'הי ל'כון. לדיעב'יד ב'ש'לו: ל) והנ'פ'ש
אשר-ת'ע'שה | ביד ר'מה
מן-ה'אזרח ומן-ה'גר את-
יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב
עמיה: ואנ'ש. די'עב'יד ב'ריש ג'לי. מן יציב'יא ומן ג'יריא. קדם יי הוא
מרג'יו. וי'שת'יצי. א'נשא ההוא מגו עמיה: לא) כ'י ד'בר-יהוה
ב'זה ואת-מצותו הפר הכרת | תכרת הנפש
ההוא עונה בה: ארי על פתגמא די'י ב'סר. וית פקודו'הי א'שני.
א'שת'יצ'אה י'שת'יצי. א'נשא ההוא חו'ביה ביה: פ) ל'ב ויהיו בני-
ישראל במדבר וימצאו איש מקש'ש ע'צים

— רס"י —

קבע לה ש'ע'ירה: ל) ב'יד ר'מה. ב'מזיד: מגדף.
מחרף. כ'מו (יחזקאל ה, טו) ו'ה'יתה ח'רפה
וגדופה, (ישעי' לו, ו) א'שר ג'דפו ג'ערי מ'לך
אשור. עוד ד'רשו רבו'תינו מ'כאן ל'מ'ברך את
השם ש'הוא ב'כרת: לא) ד'בר ה'. א'זרת
עבודה ו'רה מ'פי הג'בורה, ו'ה'שאר מ'פי מ'שה:
עונה בה. ב'זמן ש'עונה בה ש'לא ע'שה
תשובה: לב) ויהיו בני ישראל במדבר

תפסיר דס"ג

אסראיל פי אלבר. פוגדו רגלא. יחתטב חטבא פי זום אלסבת: (לג) פקדמיה אלדי וגדוה יחתטב חטבא. אלי מוסי וחרון. וסאיר אלגמאעה: (לד) ווציעוה פי אלחבס. לאנה לם יפסר להם מא יצנע בה: (לה) פקאל אללה למוסי. יקתל אלרגל קתלא. ודאלך אן ירגמוה באלחגארה גמיע אלגמאעה. כארג אלעספר: (לו) פאכ'רגוה כארג אלעספר. ורגמוה באלחגארה חתי מאת.

בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: וְהוּא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִדְבָּרָא. וְאִשְׁכְּחוּ. גְּבַר. כַּד מְגַבֵּיב אֲעִין
בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא: לֵג וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ
הַמְצִיאִים אֹתוֹ מִקֹּשֶׁשׁ עֵצִים
אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-
כָּל-הָעֵדָה: וְקִרְיָבוּ יְתִיָּה. דְאִשְׁכְּחוּ
יְתִיָּה כַּד מְגַבֵּיב אֲעִין. לְוֹת מֹשֶׁה וְלֹת
אַהֲרֹן. וְלֹת כָּל כְּנִשְׁתָּא: לְד וַיִּנְיָחוּ
אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֵר כִּי לֹא פִרְשׁ

מֵה-יַעֲשֶׂה לּוֹ: וְאַצְנֵעוּ יְתִיָּה בְּבֵית מִטְרָא. אֲרִי לֹא אֶתְפָּרֵשׁ
לְהוֹן. מָא דִיעַבְדוֹן לִיָּה: ס לָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
מֹת יוֹמַת הָאִישׁ רָגוּם אֹתוֹ בְּאַבְנִים
כָּל-הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה. אֶתְקַטְלָא
יִתְקַטֵּיל גּוֹבְרָא. רְגוּמוּ יְתִיָּה בְּאַבְנֵיָא כָּל כְּנִשְׁתָּא. מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא:
לְד וַיִּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל-הָעֵדָה אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה
וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאַבְנִים וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת-מֹשֶׁה: וְאַפִּיקוּ יְתִיָּה כָּל כְּנִשְׁתָּא. לְמִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא.

— כס"י —

יַעֲשֶׂה לּוֹ. לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה: לֵכ רָגוּם. כמו עשה פייסי"ט זלע"ז וכן הלוח 6לני"ט וכן זכור ושמור: לו וַיִּצִיאוּ אֹתוֹ. מכאן שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין:

וַיִּמְצְאוּ. בגנותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו אלא שבת ראשונה, ובשניה בא זה וחקלה: לֵג הַמְצִיאִים אֹתוֹ מִקֹּשֶׁשׁ. שהתרו בו ולא הניח מלקושש אף משמציאוהו והתרו בו: לְד כִּי לֹא פִרְשׁ מֵה

תפסיד רס"ג

כמא אמר אללה מוסי:
לז) פקאל אללה למוסי קאילא:
לח) מר בני אסראיל וקל להם.
אן יצנעו להם ד'ואבה. עלי
אכנאף אזארהם עלי מר
אגיאלהם. ויגעלון עלי ד'ואבה
אלכנף סלך אסמאנגון:
לט) פתכון תלך לכם ד'ואבה
ציאהרה. תרוהא פתד'כרו.
גמיע וצאיא אללה ותעמלוהא.
ולא תרומו אתבאע
קלובכם ועיונכם. אלדי

ודגמו יתיה. באבניא ומית. כמא דפקיד
יית משה: פ **עפטיי** ויאמר
יהוה אל-משה לאמר: ואמר
יית למשה למימר: לה **דבר אל-בני**
ישראל ואמרת להם
ועשו להם ציצת על-פני
בגדיהם לדרתם ונתנו
על-ציצת הכנף פתיל
תכלת: מליל. עם בני ישראל
ותימר להון. ויעבדון להון כרוספדין. על פני פסותהון לדריהון.
ותנון. על כרוספד כנפא חוטא דתכילתא: **לע ויהיה לכם**
לציצת וראיתם אתו וזכרתם את-כל מצות
יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם
ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם:

— רש"י —

צבע התכלת דומה לצבע רקיע המשחיר
לעת ערב. ושמונה חוטים שבה, כנגד שמונה
ימים ששהו ישראל משוצאו ממצרים עד
שאמרו שירה על הים: **תכלת**. צבע ירוק
שלחלזון: **לע וזכרתם את כל מצות ה'.**
שמנין גימטריא שלציצת שש מאות,
ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג:
ולא תתורו אחרי לבבכם. כמו (לעיל יג, כה)
מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף
ומסרסרים לו את העברות, העין רואה והלב
חומד והגוף עושה את העברות:

לע ועשו להם ציצת. על שם הפתילים
התלויים בה, כמו (יחזקאל ט, ג) ויקחני בציצת
ראשי. דבר אחר ציצת על שם וראיתם
אתו, כמו (ש"ש ז, ט) מציען מן התרפים:
על פני בגדיהם. כנגד (שמות יט, ז) ואשא
אתכם על כנפי נשרים. על ארבע כנפות ולא
בעלת שלש ולא בעלת חמש, כנגד ארבע
לשונות של גאלה שנאמר במצרים (שמות ו)
והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי: **פתיל**
תכלת. על שם שכול בכורות. תרגומו
שלשכול תכלא. ומפתם היתה בלילה וכן

תפסיר רס"ג

אנתם טאג'יון וראהם: מ' לפי תד'כרו ד'אלך דאימא. ותעמלו גמיע וצאיאי. פתכנו מקדסין לרבם: מא) אנא אללה רבם. אלד'י אכ'רגתכם מן בלד מצר. לאכון לכם אלאהא. אנא אללה רבם דאים אלבקא:

ויהוון לכון לכרוספדין. ותחזון יתיה. ותדכרון ית כל פקודיא די. ותעבדון יתהון. ולא תטעון. בתר הרהור לבכון ובתר חיזו עיניכון. דאתון טען בתריהון:

למען תזכרו ועשיתם את-כל-מצותי והייתם

קדשים לאלהיכם: בדיל

דתדכרון. ותעבדון ית כל פקודי. ותהון קדישין קדם אלהכון:

אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם

מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה

אלהיכם: אנא יי אלהכון. דאפיקית יתכון מארעא דמצרים.

למהוי לכון לאלה. אנא יי אלהכון: פ פ פ

ק'ט פ'יסוקים סימן פלט

— רש"י —

להבחין ולהפרע מן התולדה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת היא. ומיסודו שלרבי משה הדרשן העתקתי, למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה זרה, לומר שהמחלל את השבת פעובד עבודה זרה, שאף היא שקולה ככל המצות, וכן הוא אומר בעזרא (נחמ"ט, יג. טו) ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם, ואף פרשת ציצית לכף נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות, שנאמר ועשיתם את כל מצותי:

מא אני ה'. נאמן לשלם שכר: אלהיכם. נאמן לפרע: אשר הוצאתי אתכם. על מנת כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרתי: אני ה' אלהיכם. עוד למה נאמר, כדי שלא יאמרו ישראל מפני מה אמר המקום, לא שנעשה ונטל שכר, אנו לא עושים ולא נוטלים שכר, על פרחכם אני מלככם. וכן הוא אומר (יחזקאל כ, לג) אם לא ביד חזקה וגי אמלך עליכם. דבר אחר למה נאמר יציאת מצרים, אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה שלבכור לשאינה שלבכור, אני הוא עתיד

חסלת פרשת שלח לך

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנְבִיאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדְבָרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנְבִיאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְּדִק: (אמין)

הפטרה דשלח לך

ביושע סימן ב'

וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִן־הַשְּׂטִיִּים שְׁנַיִם־אָנָּשִׁים
מִרְגָּלִים חֲרָשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ
וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׂמָה רַחַב
וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה: וּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן. מִן שְׂטִיִן. תְּרִין גְּבָרִין מְאֻלְלִין,
בָּרוּ לְמִימַר. אִיזִילוּ. חֲזוּ יַת אַרְעָא, וְיַת יְרִיחוֹ. וְאִזְלוּ. וְעָלוּ. לְבֵית אֶתְתָא
פְּנִדְקִיתָא. וּשְׂמָה רַחַב, וּשְׁכִיבוּ תַמָּן: ב וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ
לֵאמֹר הִנֵּה אָנָּשִׁים בָּאוּ הִנֵּה הַלֵּילָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְחַפֵּר אֶת־הָאָרֶץ: וְאֶתְאָמַר. לְמַלְכָא דִירִיחוֹ, לְמִימַר. הָא גְּבָרִיא.
אֲתוּ הִלְכָא בְּלֵילִיא. מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לְאַלְלָא יַת אַרְעָא: ג וַיִּשְׁלַח
מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רַחַב לֵאמֹר הֲוֹצִיאִי הָאָנָּשִׁים הַבָּאִים
אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ:
וּשְׁלַח, מַלְכָא דִירִיחוֹ. לְוַת רַחַב, לְמִימַר. אֲפִיקִי. גְּבָרִיא דְאֲתוּ לְוַתִּיךְ,
דְּעָלוּ לְבֵיתִיךְ. אֲרִי לְאַלְלָא יַת כָּל אַרְעָא, אֲתוּ: ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה
אֶת־שְׁנֵי הָאָנָּשִׁים וַתַּעֲפֶנּוּ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאָנָּשִׁים
וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאִין הֵמָּה: וּדְבַרְת אֶתְתָא. יַת תְּרִין גְּבָרִיא,
וְאֶטְמַרְתָּנוּן. וְאֶמַרְת בְּקִשְׁטָא. אֲתוּ לְוַתִּי, גְּבָרִיא. וְלֹא יָדַעְתִּי, אִי מִן
אֲנוּן: ה וַיְהִי הַשַּׁעַר לְסָגוֹר בַּחֲשָׁךְ וְהָאָנָּשִׁים יָצְאוּ לֹא

זֶלַק הַרְקָדוּק: א וַיֵּלְכוּ. כטעם אזיל ואתי בכל התיגאן לא כפזר: ג הוֹצִיאִי. מסיר עלה בתאג
לְחוֹד מְלַעִיל בְּלִשׁוֹן נִקְבָה: ד וַתַּעֲפֶנּוּ. הוי"ו געני:

יִדְעֵתִי אַנְּהָ הֵלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי
 תִשְׁיָגוּם: וְהוּא עֵדוֹן, לְמִיחַד תִּרְעָא. בְּקַבְלָא, וְגַבְרִיא נִפְקוּ. לֹא יִדְעִית.
 לְאֵן אֲלוֹהֵי גַבְרִיא. רִדְפוּ בְּפִרְיעָא. בְּתַרִּיהוֹן, אַרְי תַּדְבְּקוֹנוֹנוֹן: וְהִיא
 הֵעֲלַתְם הַגָּגָה וְתַטְמַנְם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכּוֹת לְהָ עַל-
 הַגָּג: וְהִיא, אִסִּיקְתַּנּוֹן לְאַגְרָא. וְאַטְמַרְתַּנּוֹן, בְּטַעוֹנֵי כְּתָנָא. דְּסַדִּירִין לְהָ,
 עַל אַגְרָא: וְהָאֲנָשִׁים רִדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דְּרַךְ הַיַּרְדֵּן עַל
 הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשְּׁעָר סָגְרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יֵצְאוּ הַרְדִּפִּים
 אַחֲרֵיהֶם: וְגַבְרִיא. רִדְפוּ בְּתַרִּיהוֹן, אֹרַח יַרְדֵּנָא. עַל, מְגֻזְתָּא. וְתִרְעָא
 אַחֲדוּ. בְּתַר, דְּנִפְקוּ רִדְפִיא, בְּתַרִּיהוֹן: וְהִמָּה טַרְס יִשְׁכְּבוּן וְהִיא
 עֲלֵתָה עֲלֵיהֶם עַל-הַגָּג: וְאַנּוֹן, עַד לֹא שְׂכִיבוּ. וְהִיא, סְלִיקַת
 לְוַתִּיהוֹן, לְאַגְרָא: וְהִיא אֵל-הָאֲנָשִׁים יִדְעֵתִי כִּי-נָתַן
 יְהוָה לְכֶם אֶת-הָאָרֶץ וְכִי-נִפְלָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי
 נִמְגּוּ כָל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: וְאַמְרַת, לְגַבְרִיא. יִדְעֵנָא. אַרְי
 יְהָ יֵי. לְכוּן, יַת אַרְעָא. וְאַרְי נִפְלַת אִימַתְכוּן, עַלְנָא. וְאַרְי אַתְבְּרוּ, כָּל
 יַתְבֵי אַרְעָא, מִן קְדָמִיכוּן: כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ יְהוָה
 אֶת-מִי יַם-סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּעַאֲתְכֶם מִמְּצָרִים וְאַשֶׁר
 עֲשִׂיתֶם לְשָׁנִי מַלְכִי הָאֵמְרִי אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן
 וּלְעוֹג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם: אַרְי שָׁמַעְנָא. יַת דִּיבִישׁ יֵי. יַת מִי
 יַמָּא דְּסוּף, מִן קְדָמִיכוּן. בְּמִפְּקֻכוּן, מִמְּצָרִים. וְדַעְבַּדְתוּן. לְתַרִּין מַלְכֵי
 אַמּוֹרָאָה. דְּבַעְבְּרָא דִּירְדֵנָא, לְסִיחֹן וּלְעוֹג. דְּגַמְרַתוּן, יַתִּיהוֹן:
 וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבָנוּ וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ
 מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל

זולק הדקדוק: וְהֵעֲלַתְם. ה"א בגעיא: וְתַטְמַנְם. הו"ו געיי: אֶת. תלשא ימין: הִחְרַמְתֶּם.
 ה"א געיי:

וְעַל-הָאָרֶץ מִתְחַתּוֹ: וּשְׁמַעְנָא, וְאֵתְמָסִי לְבָנָא. וְלֹא אֲשַׁתְּאֲרַת עוֹד
 רוּחַ. בְּאַנְשׁ, מִן קְדָמִיכּוֹן. אָרִי, יִי אֱלֹהֵיכּוֹן. הוּא אֱלֹהִים, דְּשַׁכְּנִיתִיה
 בְּשִׁמְיָא מְלַעֲיָלָא. וְשָׁלִיט עַל אַרְעָא, מְלָרַע: ^{יב} וְעַתָּה הִשְׁבְּעוּ-נָא
 לִי בִיהוּזָה בִּי-עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד וְעֲשִׂיתֶם גַּם-אִתָּם
 עִם-בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֲמַת: וּבְעֵן. קִיִּימוּ כְּעֵן
 לִי, בְּמִימְרָא דִּיִּי. אָרִי עֲבַדִּית עִמָּכּוֹן, טִיבּוּ. וְתַעֲבְדוּן אַף אֲתוּן. עִם בֵּית
 אָבִיא, טִיבּוּ. וְתִתְּנוּן לִי, אֶת דְּקִשׁוּט: ^{יג} וְהִחִיתֶם אֶת-אָבִי וְאֶת-
 אֲמִי וְאֶת-אֲחִי וְאֶת- (כ' אַחוּתִי) אֲחִיוֹתִי וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר
 לָהֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת-נַפְשֹׁתֵינוּ מִמּוֹת: וְתַחֲוּן, יֵת אָבִיא וְיֵת אֲמִיא.
 וְיֵת אֲחִי, וְיֵת אֲחוּתִי. וְיֵת, כָּל דִּילְהוּן. וְתַשְׁיִזְבוּן יֵת נַפְשֹׁתְנָא, מִמּוֹתָא:
^{יד} וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחֲתֵיכֶם לְמוֹת אִם לֹא
 תִּגִּידוּ אֶת-דְּבָרְנוּ זֶה וְהִיא בַת-יְהוָה לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ
 וְעֲשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאֲמַת: וַאֲמָרוּ לָהּ גְּבַרְיָא. נַפְשֹׁתְנָא מְסִירָן חֲלָף
 נַפְשֹׁתְכּוֹן, לְמַמַּת. אִם, לֹא תַחֲוּן. יֵת פִּתְגָמְנָא, דִּין. וְיֵהִי. כַּד יִתֵּן יִי לָנָא,
 יֵת אַרְעָא. וְנַעֲבִיד עִמָּךְ, טִיבּוּ וּקִשׁוּט: ^{טו} וְתוֹרְדִם בְּחָבֵל בְּעַד
 הַחֲלוּן בִּי בֵּיתָהּ בְּקִיר הַחוּמָה וּבְחוּמָה הִיא יוֹשְׁבַת:
 וְשִׁלְשִׁילַתְנוּן בְּאֲטוּנָא, מִן חֲרָפָא. אָרִי בֵּיתָהּ, בְּכַתְל שׁוּרָא. וּבִשׁוּרָא, הִיא
 יִתְבָּא: ^{טז} וְתֹאמַר לָהֶם הִהִרָה לָכּוּ פֶן-יִפְגְּעוּ בְכֶם
 הַרְדָּפִים וְנַחֲבַתֶּם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוּב הַרְדָּפִים
 וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: וְאִמְרַת לְהוּן, לְטוּרָא אִיזִילוּ. דְּלִמָּא יַעֲרֵעוּן
 בְּכוּן, רְדִפְיָא. וְתַטְמָרוּן תַּמָּן, תִּלְתָּא יוֹמִין. עַד דִּיתוּבוּן, רְדִפְיָא. וּבְתַר
 כּוּן, תִּתְּכוּן לְאוּרְחֵיכּוֹן: ^{יז} וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נִקִּים אֲנַחְנוּ
 מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: וַאֲמָרוּ לָהּ, גְּבַרְיָא. זְכָאִין

זֶלְק הַרְקָרוּק: ^{יב} הַשְׁבְּעוּ. הַשִּׁינָן גַּעֲיָא: ^{יג} וְהִחִיתֶם. הַה"א גַּעֲיָא: ^{טו} וְתוֹרְדִם. הַתִּינָן גַּעֲיָא:
 וּבְחוּמָה. מְלֵא וְיִי. ^{טז} שׁוּב הַרְדָּפִים. תִּיבַת 'שׁוּב' מְלֵא וְיִי, וְהוּיִי בְשׁוּרָק:

אֲנַחְנָא מְמוּמְתִיד הָדָא, דְקַיִימַת עֲלֵנָא: ^{יח} הֲנֵה אֲנַחְנוּ בָאִים
בְּאַרְץ אֶת־תְּקוֹת חוּטֹ הַשְּׁנִי הַזֶּה תִקְשְׁרִי בַחֲלוֹן אֲשֶׁר
הוֹרְדִתְנוּ בּוֹ וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ וְאֶת־אֲחִיךָ וְאֶת־
כָּל־בֵּית אָבִיךָ תֵאֱסֹפִי אֵלַיךָ הַבַּיְתָה: הָא. אֲנַחְנָא עֲלִין,
בְּאַרְעָא. יֵת תּוֹרָא. דְחוּט זְהוּרִיתָא הֲדִין, תִקְטְרִין. בְּחֶרְפָּא,
דְשִׁלְשִׁילְתִינָא בֵיה. וְיֵת אָבוּךָ וְיֵת אִמְךָ, וְיֵת אַחְדָּ. וְיֵת, כָּל בֵּית אָבוּךָ,
תִכְנָשִׁין לְוִתִיךָ, לְבֵיתָא: ^{יט} וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יַעַצֵּמְדִלְתִי
בֵיתְךָ | הַחוּצָה דְמוֹ בְרֵאשׁוּ וְאֲנַחְנוּ נְקִים וְכָל אֲשֶׁר יֵהִי
אַתְךָ בַּבַּיִת דְמוֹ בְרֵאשׁוּ אִם־יָד תִהְיֶה־בּוֹ: וְיֵהִי. כָּל דְיִפּוּק
פֶּר מְדִשִׁי בֵיתִיךָ, לְבָרָא. חוּבַת קְטוּלִיָּה פְרִישִׁיָּה, וְאֲנַחְנָא זְכָאִין. וְכָל.
דִיְהִי עַמִּיךָ, בְּבֵיתָא. חוּבַת קְטוּלִיָּה, פְרִישְׁנָא. אִם יָד אָנְשֵׁ, תִהִי בֵיה:
כּ וְאִם־תִּגִּידִי אֶת־דְּבָרְנוּ זֶה וְהֵינּוּ נְקִים מִשְׁבַּעְתְּךָ אֲשֶׁר
הִשְׁבַּעְתְּנוּ: וְאִם תִּחְוֶן, יֵת פִּתְגָמְנָא דִין. וְנִהִי זְכָאִין: מְמוּמְתִיד,
דְקַיִימַת עֲלֵנָא: כא וְהֵאמֹר כְּדִבְרֵיכֶם כִּן־הוּא וְתִשְׁלַחֶם
וְיִלְכוּ וְתִקְשְׁרִי אֶת־תְּקוֹת הַשְּׁנִי בַחֲלוֹן: וְאִמְרַת, כְּפִתְגָמִיכוֹן
כִּן הוּא. וְשִׁלְחַתְנוּן, וְאַזְלוּ. וְקִטְרַת. יֵת תּוֹרָא דְזְהוּרִיתָא, בְּחֶרְפָּא:
כב וְיִלְכוּ וְיָבֹאוּ הָהָרָה וְיִשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שְׁבוּ
הָרְדְפִים וְיִבְקְשׁוּ הָרְדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מֵצְאוּ: וְאַזְלוּ,
וְעָלוּ לְטוֹרָא. וְיִתִּיבוּ תַמּוֹן, תִּלְתָּא יוֹמִין. עַד דְתָבוּ, רְדִפְיָא. וְבַעוּ רְדִפְיָא:
כג וְיִשְׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְיִרְדּוּ מֵהָהָר
וְיַעֲבְרוּ וְיָבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן וְיִסְפְּרוּ־לוֹ אֶת
כָּל־הַמַּעֲשָׂוֹת אֹתָם: וְתָבוּ. תִרְיִן גְּבַרְיָא, וְנַחְתוּ מִן טוֹרָא. וְעָבְרוּ,

זולק הרקדוק: יח תֵאֱסֹפִי. התי"ו געי, והפ"א רפה: יט מְדִלְתִי. התי"ו רפה וכן כולהו כתיבת
דרכי, עבדי: בֵיתְךָ. בטעם דרגא ופסיק, וכ"ה במוסרה רבתא אות הפ"א בפסקין: כב עַד שְׁבוּ.
מלעיל כי הוא לשון השבה: כג וְיַעֲבְרוּ. היו"ד בגעיא:

וְאֵתוּ. לֹתֵי יְהוֹשֻׁעַ, בֶּר נֹנִי. וְאִשְׁתַּעֲיֵאוּ לֵיהֶּ. יֵת כָּל דְּעֲרָעָא, יִתְהוֹן:
 כִּי וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיַדְנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ
 וְגַם־נַמְגֹּה כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ: וְאָמְרוּ, לִיהוֹשֻׁעַ. אָרִי מָסַר
 יי. בִּידְנָא, יֵת כָּל אֲרָעָא. וְאִף אֶתְבְּרוּ. כָּל יֵתְבֵי אֲרָעָא, מִן קַדְמָנָא:

(גַּאֲלֵנוּ יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
 פְּרַקְנָא. יי עֲבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ. קְדִישָׁא, דִּישְׂרָאֵל):

על דא יתפרד וישתבח, שמא רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם,
 ולעלמי עלמיא:

תפסיר רס"ג

דגג למנחת שבת
ושני וחמישי

ויקח קרח

טז א) פתקדם קרח. אבן יצהר
 אבן קהת אבן לוי. ודתן
 ואבירם. אבני אליאב. ואון
 אבן פלג מן בני ראובן:
 ויקח קרח בן לוי ודתן
 ואבירם בני אליאב ואון

בן־פלג בני ראובן: ואתפליג קרח. בר יצהר בר קהת בר לוי.

— רס"ג —

שמו על מחלקתם, שנאמר (בראשית מט, ו) בקהלם אל תחוד כבדי. והיכן נזכר שמו על קרח, בהתייחסם על הדוכן בדברי תימנים, שנאמר (ד"כ ט"ו, כג כג) בן אביאסף בן קרח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל: ודתן ואבירם. בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחניתם תימנה, שכן לקהת ובניו החונים תימנה, נשתתפו עם קרח במחלקתו, אוי לרשע אוי לשכנו. ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו שלאליצפן בן עזיאל שמנהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור. אמר קרח, אחי אבא ארבעה היו,

טז ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא: ויקח קרח. לקח את עצמו לצד אחד להיות נחלק מתוך העדה לעורר על הפקדה, וזהו שתרגם אנקלוס ואתפליג נחלק משאר העדה להחזיק במחלוקת, וכן (איוז טו, יג) מה יקח לבך. לוקח אתך להפליג משאר בני אדם. דבר אחר ויקח קרח משוף ראשי סנהדראות שבהם בדברים, כמו שנאמר (זמזכ כ, כה) קח את אהרן, (כושט יד, ג) קחו עמכם דברים: בן יצהר בן קהת בן לוי. ולא הזכיר בן יעקב, שבקש רחמים על עצמו שלא יזכר